

Színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2005. MÁJUS

Márton László

DÉMOSZTHENÉS

EBBEN VOLTAM BENNE VALAHA

Előszó a *Démostenés*hez

Nem minden habozás nélkül szántam rá magamat *Démostenés* című régi színpadi munkám publikálására. Sokáig az volt az érzésem, hogy teljesen eltávolodtam tőle, mint kéziratban maradt egyéb munkáimtól is. Amióta azonban – sok év szünet után – ismét elővettem a darabot, ez a távolság számottevően csökkent.

Szeretnék röviden beszámolni a darab keletkezéséről.

Maga az ötlet a nyolcvanas évek elején merült fel, amikor elolvastam Plutarkhos *Párhuzamos életrajzok* című nagy művében a Démostenésről szóló fejezetet. Ha jól emlékszem, rövid életképek sorozatát szerettem volna írni belőle. Szerettem volna bemutatni, hogyan él egy kis állam önző, kapzsi, marakodó népessége egy fenyegető nagyhatalom árnyékában; színre vinni a demokrácia visszásságait egy olyan társadalmi-politikai közegben, melyet a demokrácia hiánya tett nehezen elviselhetővé.

Ehhez persze akkor még egyáltalán nem voltak meg az írói eszközeim. 1983-ban, amikor a Vígszínház ösztöndíjasa lettem, két drámaötletet vettem fel Horvai Istvánnak és Radnóti Zsuzsának. Az egyik az athéni állam pusztulásáról szóló darab lett volna, a másik egy nagy ívű freskó Erdély XVII. századi polgárháborújáról. A Vígszínház vezetősége egyik ötletért sem lelkesedett, így helyettük egy bohózat készült az ösztöndíj évében, a *Lepkék a kalapon*.

Egy évtizeddel később, merőben más politikai helyzetben, valamivel nagyobb írói felkészültség mellett ismét felmerült mindkét régi drámaötlet. Előbb a *Démostenés* kidolgozásával próbálkoztam 1991-ben, de aztán, a kolozsvári drámapályázat miatt, hirtelen fontosabbá vált *A nagyratörő*. Ennek elkészülte után, 1994-ben ismét elővettem az athéni szónok igaz történetét, ám a szereplők és a konfliktusok akkoriban éppenséggel túlságosan aktuálisaknak, az áthallások nyersekek és direktteknek érződtek. Mindez elvette a kedvemet attól, hogy az 1994-ben elkészült első változaton tovább dolgozzam.

A kilencvenes évek közepén lemondtam színházi terveimről, azóta regényeket írok.

Két évvel ezelőtt, 2003 tavaszán Forgách András volt az, aki visszaemlékezve a régi ötletre, és arra, ami megvalósult belőle, felvetette a publikálás, illetve a bemutató lehetőségét. Eddigi pályám során nem először fordult elő ilyesmi: 1992-ben Kárpáti Péter vette elő és adta oda Ruszt Józsefnek *A római hullazsinat avagy a természetellenes ember* című réges-régi darabomat. Hasonló módon került egy másik régi színmű, az *Avvakum* Bagó Bertalanhoz. Ám akkoriban még aktív drámaírónak tartottam magamat, nem úgy, mint most.

Forgách azzal érvelt, hogy a darab jóformán teljesen „megvan”, mindössze néhány apró változtatásra volna szükség, hogy megjelenítésre vagy akár bemutásra is alkalmas legyen. Ezt persze csak biztatásképp mondta: ő tudhatta a legjobban, hogy a dolog nem egészen így áll. Valójában öt hónapi intenzív közös munkára volt szükség, hogy a darab elnyerje nyomdakésznek tekinthető jelenlegi formáját. Forgách, aki *A nagyratörő* kolozsvári színrevitelekor egyszer már nagyon sokat segített nekem, ezúttal sem tett másképp: időt és fáradságot nem kímélve, aprólékos munkával elemezte végig a jeleneteket, és addig nem nyugodott, olykor öt-hat változat összevetése után sem, míg létre nem jött valamilyen, mindkettőnk szemében elfogadhatónak látszó megoldás. (Zárójelben teszem hozzá, hogy a közös munka hónapjai során kiürítettünk jó néhány palack villányi, szekszárdi, egri, soproni stb. vörösbort.)

Így tehát a szerző köszönete Forgách Andrásnak illeti. Továbbá Csizmadia Tibor és Fodor Tamást: bátorításuk mindig a legfontosabb lélektani pillanatban érkezett. Rajtuk kívül pedig mindazokat, akik most és a jövőben figyelmet szentelnek ennek a darabnak.

Budapest, 2005. március

Márton László

PHÓKIÓN, nyugalmazott athéni hadvezér
 ANTIPATROS, makedón ezredes, később tábornok
 ANTIPHÓN, makedón pénzügyi tisztviselő, Harpalos titkára
 MYKALÉ, Phókión felesége
 KALLIMEDÓN, athéni hazafi
 THAIS, hetéra
 GLYKÉRA, Démostenés leánya
 DÉMOSTHENÉS, athéni ügyvéd, az arkhóni testület elnöke
 AISKHINÉS, arkhón
 HAGNÓNIDÉS, arkhón
 ALKAIOS, arkhón
 HYPEREIDEIDÉS, arkhón
 DÉMADÉS, pénzváltó

ARISTAGÓRA, kocsmárosné
 EPIKRATÉS, fegyvergyáros
 MIDÁS, rabszolga
 KLIÓ, cselédlány
 KALLIOPÉ, cselédlány
 EUXENIPPOS, álomlátó
 DEMETRIOS, aleppikóni követ
 PHILÓN, stagirai követ
 HARPALOS, a makedón birodalom főpénztárnoka
 ARKHIAS
 PELOPIDAS
 LEÓSTHENÉS, athéni származású makedón tábornok
 RABLÓK, NŐK

Történik Athénban és környékén, egy régmúlt évszázadban

ELSŐ JELENET

Athéni utca. Jön Phókión

PHÓKIÓN Aggódom az athéni államért. Sok mindent láttam hosszú életem során, jót is meg rosszat is. Úgy nézzetek rám, hogy én annak idején még láttam Periklést, sőt beszéltem is vele. Képzeltétek csak el, a barátja voltam. Harcoltam Spárta ellen. Túléltem a harminc zsarnok rémuralmát. A dögvész idején rajtam is kiütött a ragály, de az istenek élni hagytak. Higgyétek el, valaha fontos ember voltam. Amikor Alexandros, más néven Nagy Sándor, minden makedónok királya – bocsánat, nem szokás a nevét kimondani! –, amikor a király Athénba látogatott, adott nekem egy aranyozott fényőgallyakból font koszorút. Most is megvan. Ha valakit érdekel, megmutatom.

Jön Antipatros és Antiphón

ANTIPHÓN Halló! Hé! Jóember! Nem hallod, mit mondok? Süket vagy?
 ANTIPATROS Édesapám, légy oly kedves, áruld már el nekünk, hol keressük a király barátját.
 ANTIPHÓN A barátját keressük. Egy bizonyos Phókión. Ismered?
 PHÓKIÓN Tudod, mit mondtam volna negyven évvel ezelőtt? „Akár a tükörképemet, ha pocsolyából iszom.”
 ANTIPATROS Látod, Antiphón, az athéniak még a pocsolyából is bölcsességet merítenek.
 KALLIMEDÓN (*jön*) Te még élsz, öreg Phókión? És mégsem jössz a népgyűlésbe?
 PHÓKIÓN Azok közé? Veled? Tudod mit: nem!
 KALLIMEDÓN Mi a fene? Ilyen gazdagok vagyunk? Nem kell a két garas napidíj? Nem állsz be a többiek közé? Persze aki makedón bugrisokkal sugdolózik... Nahát, ezt megjegyeztem! (*Hátérva el*)
 ANTIPATROS (*Antiphónnak*) Nem ismerted fel a király barátját. Ejnye, Antiphón. És ez itt, aki a népgyűlésbe megy, milyen fekély a nemzet testén?
 ANTIPHÓN Ez Kallimedón, a Rák.
 ANTIPATROS Akkor nem is fekély, hanem rákfene.
 ANTIPHÓN Meg fogod ismerni közelebről, Antipatrosom. Nehezen tudnánk nélkülözni.
 ANTIPATROS Akkor miért szidja a makedónokat? Vagy csak nekem szól ez a megtiszteltetés?
 ANTIPHÓN Szidnak, hogy szolgálhassanak. Itt mindenki minket szid, mégis mindenki nekünk szolgál.
 ANTIPATROS És te, Phókión, te a király barátja?
 PHÓKIÓN Soha nem tagadtam. Pedig némelykor kényelmesebb volna letagadni. Tiszteljtétek meg szerény hajlékomat!

Mind el

MÁSODIK JELENET

Népgyűlés

AISKHINÉS Megadom a szót Démostenésnek!
 DÉMOSTHENÉS Athéni férfiak, azért gyűltünk össze, hogy megvitassuk, mitévők legyünk. Városunkban tartózkodnak a király küldöttei, Antipatros és Antiphón. Tudjuk, mi járatban vannak.
 ALKAIOS Nem tudjuk!
 KALLIMEDÓN Ti még nem tudjátok, de az öreg Phókión bizonyára tudja már. Behívta a kulipintyójába a makedón kutyákat. Nagyon csúnyán néztem rájuk!
 DÉMOSTHENÉS Azért jöttek, hogy kérdőre vonjanak minket, arkhónokat: miért nem hajtottuk végre a király parancsát.
 ALKAIOS Nekünk a király nem parancsol, bazdmeg!
 DÉMOSTHENÉS De igenis parancsol. Annak idején lehetett volna bátornak lenni. Én megmondtam nektek, hogy ne írjátok alá a békeszerződést.
 ALKAIOS Nekem például nem mondtad. Miért nem mondtad?
 DÉMOSTHENÉS Ha akkor aláírtátok, most tartásotok is meg. A király a békeszerződésre hivatkozva megparancsolta, fogadjuk vissza száműzött polgárainkat.
 HAGNÓNIDÉS (*belép*) És ha ezt megtesszük, mi lesz? Hiszen az elmúlt években, ahogy Démostenés mondaná, „szeretett polgártársainknak legalább egyharmadát száműztük, mások a jogos vagy jogtalan büntetéstől félve menekültek el”. Ha most ezek mind hazajönnek...
 ALKAIOS Jöjjenek csak haza! Majd mi felkasztjuk őket!
 AISKHINÉS Csendet kérek!

HARMADIK JELENET

Phókión kunyhója

ANTIPATROS Ilyen kiváló férfiú ilyen nyomortanyán tengeti életét? És kit tisztelhetünk a fiatal hölgyben?
 ANTIPHÓN Nyilván a rabszolganője.
 PHÓKIÓN Kérlek, Mykalé, üdvözzölj vendégeinket.
 MYKALÉ Már megint makedónok? Nem látod, hogy a kenyérnek való tésztát dagasztom!
 ANTIPATROS Pedig szívesen megcsókolnánk szorgos kezeidet, mind a kettőt.
 PHÓKIÓN A feleségem.
 ANTIPATROS Ilyen férfinak ilyen felesége? Tudsz te valamit, Phókión.
 PHÓKIÓN Szerényen élünk, tisztelt uraim. Feleségemnek egyetlen ruhája van. Ha azt kimossa, olyankor az én fürdőköpenyemet veszi fel. Én viszont az ő cipőjét hordom, ha nagy ritkán elmegyek a nép-

gyűlésbe. Szűk a cipő, de a mostani demagógok is igen szűk látókörűek. Feleségem mindennap saját kezűleg dagasztja a tésztát, a tésztahoz magam őrlöm a lisztet ezzel a kis kézidarálással. Magam vágom a fát, magam hordom a kútról a vizet ezzel a két vödörrel. Bírom én még magamat. Ha üresek, felfordítom őket, olyankor számmolyként szolgálnak. Csak az egészség meglegyen. Foglaljatok helyet. Egyszóval mindenünk megvan.

MYKALÉ És ha mégis teherbe találok esni? Mert neked csak az állam érdekén jár az eszed! Pedig a népgyűlésben a régi barátaid meg ezek az új fiúk le se szarnak.

ANTIPATROS Baj lesz veled, Phókión, te becsületes embernek látszol.

MYKALÉ Uraim, ez a vénember a hülyeségig menően becsületes, vagy inkább a becsületeségig menően hülye. És én még úgy is teszek, mintha büszke volnék rá.

ANTIPATROS Akkor tehát elmondom. Vagy inkább te mondjad, Antiphón, te jobban tudod.

ANTIPHÓN Te nálam mindig mindent jobban tudsz.

ANTIPATROS Éppen ezért elég, ha te mondod.

ANTIPHÓN Nos, Phókión. A király megtudta a fürdőköpenyed és az asszony cipőjét. A király messze van, mégis tud mindent, és törődik mindennel. Népek, nemzetek sülyednek rabszolgasorba, városok hamvadnak el – jól mondom? –, de neki a te kis kézidarálód jár az eszében. A király nem tűrheti, hogy a barátja szegénységben tengődjön. Ezért ajándékot küld neked. Gazdaggá tesz. Hoztunk neked a királytól... hoztunk neked minden makedónok királyától, ahogy nálatok mondják, Nagy Sándortól... vagy inkább te mondjad, Antipatros, te jobban tudod.

ANTIPATROS Hoztunk neked, Phókión, száz talentum aranyat.

MYKALÉ De hiszen ez több, mint az athéni állam háromesztendei költségvetése!

ANTIPHÓN Magunk is hallottuk, hogy államotok szűkölködik.

ANTIPATROS Azzal kezdtük, Phókión, hogy közöltük veled az örömhírt. Most jön a folytatás. Midás, itt vagy?

MIDÁS (jön) Itt vagyok, főnök, parancsolj.

ANTIPHÓN Neked én vagyok a főnök.

MIDÁS Te már épp elég sokszor voltál főnök.

ANTIPATROS Midás, kuss. Fel bírsz emelni egy akkora bőrszakot, mint egy elefántbika herezacskója?

MIDÁS Ez attól függ, hogy mi van abban a herezacskóban. Főnök.

ANTIPATROS Okosan szóltál, Midás. Eredj a fogadóba, mondd, hogy hozzák ide az aranyat.

PHÓKIÓN Ne hozzák ide. Nekem nem kell.

ANTIPATROS Nyilván arra gondolsz, hogy képtelen volnál viszonozni, Phókión. De a király nem kíván cserébe semmit. Mindössze azt kívánja, hogy fogadd el. Szegényen éltél, halj meg gazdagon.

PHÓKIÓN Tartsátok meg a kincseiteket. Vagy rakjátok a színházi kasszába, az ügyis üres. Még a Poseidón-ünnepi tragédiák megrendezésére sincs pénz.

MYKALÉ Phókión, megfojtalak. Phókión, kikaparom a szemedet! Kedves, jószívű makedónok, ne hallgassatok erre a hibbant aggastyánra! Legalább annyi aranyat fogadj el, mint egy babszem! Vagy egy fokhagyma! Vagy egy vörshagyma! Veszek magamnak egy szép kis izét...

Jön Thais és Glykéra

THAIS Halihó, Mykalé!

GLYKÉRA Heló.

THAIS Megyünk az utcán, Glykéra meg én, és halljuk ám, hogy valami fokhagymát vagy vörshagymát emlegetsz!

MYKALÉ ... Veszek magamnak egy szép kertes házat igazi rendes konyhával meg egy munkabíró föníciai rabszolgát abból az izmos fajtából... – Te vagy az, Thais?

THAIS Ki ez a tagbaszakadt, vastag férfi? Talán udvarol neked? Phókión, te most ne hallgass ide.

GLYKÉRA Nem látod, hogy ezek makedónok?

THAIS Attól még férfiak. Sőt.

GLYKÉRA Felőlem lehetnek férfiak, engem az nem érdekel.

THAIS Idenézz, Mykalé, mit kaptam a barátomtól tegnap este! Ezt meg ezt, meg még ezt is! Utána elvitt vacsorázni, víz nélkül ittuk a bort, jól berúgtunk, a többit meg azért nem mondom el, mert úgyse tudod elképzelni.

GLYKÉRA Nekem egy óráig mesélted! Pfúj.

MYKALÉ Csak azt ne hidd, hogy irigyellek!

THAIS Noked Phókión is éppen elég jó.

MYKALÉ Nekem nem kéne Epikratésnak se a pénze, se az osztrigától felcsigázott ölelése. Különben is egy hentesből lett illatszerásus!

GLYKÉRA Hagyjátok már abba! Ez undorító!

ANTIPATROS Milyen kis aranyosak. (Glykéranak) Nem tudnál adni egy pohár vizet?

MYKALÉ (Phókiónnak) Nem hallod, hogy mit kíván a vendég? Fogd a vödöröt, és hozzál vizet.

PHÓKIÓN Akkor el kell kérem az egyik vödöröt. Vagy mind a kettőt. Az aranyatok nem kell. (El)

MYKALÉ Látjátok, makedónok, a két lány közül az egyiket szívesen megvenném a rabszolgapiacra. Ez a kicsike Démostenésnek, a híres szónoknak a leánya, ez a másik meg egy kis ribanc, de nagyon szeretem.

ANTIPHÓN Uram, erre kell valamit mondani.

ANTIPATROS Mondjam én is azt, hogy megveszem az egyiket?

GLYKÉRA Makedónok vagytok? Nem szép tőletek, hogy így beszéltek.

ANTIPATROS Ne haragudj, kicsillagom, de nincs a homlokodra írva, ki az apád. Ezt az édes kis pofát nemzette az erényes államférfiú? Egyelőre nincs több tennivalónk itt.

THAIS Ne szaladjatok, hiszen az öreg még nem jött vissza a vödreivel.

ANTIPATROS Midás, gyere te is!

MIDÁS Egyik lábam itt, másik ott, főnök.

A három férfi elmegy, Antipatros visszajön

ANTIPATROS Hogy hívnak téged? Glykéra? Úgy látom, nemrég még aludtál. (El)

GLYKÉRA Látszik rajtam? Kócos vagyok, vagy piros a szemem?

MYKALÉ Hallod-e, Thais, te csak ne csörgecsd a karkötődöt meg a fülbevalódat! Nekem is lehetne csörgetnivalóm!

THAIS Igen, hallom, hogy szegény öreg férjed, akit te kizavartál, már csörgeti a vödöröket.

PHÓKIÓN (jön) Itt a víz. Ha kenyérünk és vizünk van, mindenünk van.

MYKALÉ Meg is érdemeléd, hogy kenyéren és vízen élj.

PHÓKIÓN Maradj már csendben.

GLYKÉRA Minden hiába, elmentek a makedónok.

THAIS Mikor kaptad a királytól a koszorút, Phókión? Húsz éve, harminc éve? Hát akkor mit akarsz még?

PHÓKIÓN Csak egy kis csendet.

NEGYEDIK JELENET

Népgyűlés

AISKHINÉS Csendet kérek!

HAGNÓNIDÉS Inkább te maradjál csendben! Tudjuk rólad, hogy Pelopidasnak, annak a száműzött hímringyónak voltál a szeretője!

AISKHINÉS Mért, csak én voltam? Mindenki az volt.

HAGNÓNIDÉS Olyan elbűvölő ember volt az a Pelopidas?

ALKAIOS Megmondjam, hogy mijével bűvölt?

AISKHINÉS Csendet kérek!

DÉMOSTHENÉS ... Másfelől nálunk is élnek száműzöttek, eléggé sokan...

ALKAIOS Túl sokan!

DÉMOSTHENÉS ...akik városunk iparát és kereskedelmét felvirágoztatták vagy inkább feltámasztották halottaiból. Ők fizetik a legtöbb adót. Ha ők elmennek innen, úgy nekünk, athéni férfiak, felkopik az állunk, mert nézzünk szembe a keserű igazsággal: ebben az államban a polgárok nem szeretnek dolgozni.

KALLIMEDÓN Lejárt az idő! Pihenjél!

AISKHINÉS Még nem járt le neki!

ALKAIOS Ez a te módszered, Démostenés! Előadod itt a nagy hazafit, miközben gyalázod az államot, rágalmazod hazánk polgárait, és a külföldieknek nyalod a seggét!

HAGNÓNIDÉS Azt kívánod, hogy polgárjogot adjunk a rabszolgáknak és a bevándorlóknak is?

AIKSHINÉS Igyekezéél, Démosthenés, fejezd be gyorsan! Látod, hogy senki se figyel rád!

DÉMOSTHENÉS Egyszóval, athéni férfiak, a király parancsát nem lehet és nem szabad végrehajtani, nem hívhatjuk haza száműzötteinket, mert ha így tennénk, tönkretennénk az államot.

KALLIMEDÓN Jól mondja!

ALKAIOS Igen, de miért éppen ő mondja jól!

HAGNÓNIDÉS Én a te szádból még az igazat sem hiszem el!

DÉMOSTHENÉS Másfelől a király parancsának ellenszegülni sem szabad, nem is lehet. Mert mi lesz, ha a király a világ végéről visszafordul Görögország felé? Eddig még nagylelkű volt velünk, szabadságunk nagy részét meghagyta. Ám a király addig nagylelkű, míg szolgálknak tart minket, ám annál kíméletlenebb lesz, ha ráébred, hogy szabad emberek vagyunk.

AIKSHINÉS Figyelmeztetek, Démosthenés, hogy az időmérő tölcsérből a homok nagy része már lepergett!

HAGNÓNIDÉS Mit akarnak itt a városban a makedónok, Antipatros és a rücskös képű Antiphón? Hol a megbízólevelük? Ha akarnak tőlünk valamit, akkor ugassanak a pofánkba a rühös kutyák!

KALLIMEDÓN Le a makedónokkal! Meg tudjuk védeni magunkat! Vagy nem? Ne is próbáljuk?

DÉMOSTHENÉS És mit gondoltok, hányan vannak polgártársaink között, akik habzó szájjal, ordítva éltetik Athén függetlenségét, miközben alig várják, hogy bevonuljanak a makedón csapatok!

KALLIMEDÓN Roppant ijesztően meredezik a szemöldököd, Démosthenés!

DÉMOSTHENÉS Ez a szemöldök még nem hozott bajt az athéni álamra, Kallimedón, de a te hátráló járásod már igen!

ALKAIOS Akkor most mi a faszt csináljunk?

HAGNÓNIDÉS Nyögd ki végre, Démosthenés, mi a megoldás, ha már olyan okos vagy!

DÉMOSTHENÉS Halljátok tehát, mi volna – szerintem – a teendő. Az arkhóni testület egy emberként...

KALLIMEDÓN *(felborítja az időmérő tölcsért)* Elfogyott a homokod, papa! Nem hallgatunk tovább!

DÉMOSTHENÉS Egy perc hosszabbtást kérek! Nem többet!

HAGNÓNIDÉS Ezt kiabálad majd a halál pillanatában is?

ÖTÖDIK JELENET

Antipatros szállása egy athéni fogadóban

THAIS Mutasd meg! Kérlek, mutasd meg! Még sohasem láttam egy halomban ennyi aranyat.

ANTIPATROS Ha egy halomban volna, még Héraklés sem tudná megmozdítani. Bivalybőr zsákokba van bevarrva, külön-külön. Miért nem isztok?

THAIS Ne kérdezzél, hanem töltsél.

ANTIPATROS És te, Glykéra?

GLYKÉRA Thais kiissza helyettem is.

ANTIPATROS És te nem akarsz megnézni az aranyat?

GLYKÉRA Én inkább Midás királyt nézném, aki mindent arannyá változtatott, amihez csak hozzányúlt.

ANTIPATROS Nekem van egy Midás nevű rabszolgám, de az csak adósságot csinál, aranyat nem. – Jó, ha téged nem érdekel az arany, vannak nekem egyéb kincseim is.

THAIS Mutasd meg! Szépen kérlek, mutasd meg nekem! Egészen felizgattál azzal az arannyal. Nem nyúlok hozzá.

ANTIPATROS Felőlem akár hozzá is nyúlhatsz. Itt van a függöny mögött. *(Elhúzza a függönyt)*

THAIS Ezek azok a híres bivalybőr zsákok? Ilyen kicsik?

ANTIPATROS Látod, Glykéra, kicsik ezek a zsákok, de még így is tiszteletet parancsolnak. Tessék, menj oda. Fogd meg akármelyiket. Ha elbírod, el is viheted.

THAIS Ezzel akarsz elvitetni? Ezzel a kis pisissel? Ezt még a szél is elfújja! Várjál csak, majd én!

ANTIPATROS Próbáld elvinni. Próbálkozzál csak. Látod, Glykéra, azt a korongot ott a zsák tetején? Azt a pecsétet az én barátom, Alexand-

ros rakta rá. A király. Azt csak Antipatrosnak szabad feltörnie. Már mint nekem.

THAIS *(erőlködik)* Elviszem... el én...

ANTIPATROS Feltörjem a pecsétet?

THAIS *(erőlködik)* Elviszem... ha beledöglök is...

ANTIPATROS Hát ebből nem lesz pecsétfeltörés. – Midás! Hol vagy?

MIDÁS *(jön)* Hol legyek, főnök? Miben segíthetek?

ANTIPATROS Segíts ennek a jobb sorsra érdemes hölgynek, hiszen látod, hogy erőlködik. Látjátok, lányok, ez itt a hűséges rabszolga mintaképe. Éjjel-nappal az én parancsaimat lesi. És ha én azt parancsolom, hogy segítsen, akkor ő segít. Ha kell, a hátára veszi a zsákot, ha kell, a hátára vesz téged zsákostul, ha kell, akár be is gyömöszöl a zsákba, és ha kell, akkor a zsákot gyömöszöli beléd. Én találtam őt Afrikában, egy bokorban, félholt volt az éhségtől, és amikor kenyéret nyújtottam neki, nem a kenyérbe harapott bele, hanem a kezembe. Azóta már egy kicsit megszélidült. Igaz, Midás?

MIDÁS Én csak egy hülye bunkó rabszolga vagyok, főnök.

ANTIPATROS Na jól van, Midás, elég volt belőled, elmehetsz.

MIDÁS Már itt sem vagyok, főnök. *(El)*

ANTIPATROS *(Glykéranak)* Egy kicsit elfeledkeztünk a barátnőről. Egy ilyen divatos úrilánynak nem áll jól, ha túlságosan megerőlteti magát.

THAIS *(sírva fakad)* Bepisiltem.

DÉMADÉS *(jön)* Micsoda dolog ez, hős lelkű makedón, hogy a szolgálid nem akarnak bebocsátani hozzád, holott egy sürgős és nagyon fontos ügyben jövök?!

ANTIPATROS Ha közölnivalód van, fordulj követársamhoz, Antiphónhoz. Antiphón tapintatos ember. Mondom, tapintatos! Kiment a halpiacra, hogy megtapintsa, mennyire nyálkás a kopolytyújuk az itteni halaknak. Mondom, a halpiacon megtalálsz.

DÉMADÉS Aha. Vagy úgy. Szóval éppen hölgyvendégeket fogadsz. – Nektek itt semmi keresnivalótok, itt férfiak beszélgetnek nagyon férfias dolgokról, úgyhogy takarodjatok!

ANTIPATROS Athéni polgár, ennek testi fenytés lesz a vége. Amíg még épek a csontjaid, addig áruld el...

DÉMADÉS Elárulni? Kit? Mit?

ANTIPATROS Azt, hogy ki a kutya piccsája vagy te. Illetve kedves lányok, ti mondjátok meg, ki ez a férfiú. Mely tűzhely mellett nevelkedett, és ki adta rá ezt az öltözetet?

THAIS Én most már nem mondok semmit. Én már ahhoz túl részeg is vagyok. Én már megyek. Én már úgyis menni akartam. Glykéra, te nem jössz?

ANTIPATROS Glykéra itt marad. Glykéra nem megy sehová.

GLYKÉRA Ha Thais itt marad, akkor én is itt maradok.

ANTIPATROS Vedd úgy, hogy itt marad.

THAIS Akkor én megyek. Nekem ilyenkor a pasimnál van a helyem. Majd ő megvigasztal, ne féljete. *(El)*

DÉMADÉS Talán térrünk a tárgyra.

ANTIPATROS Az előbb kérdeztem valamit. Ki... vagy... te? Glykéra, ki ez az ember?

GLYKÉRA Ahogy a férfiak mondják, ez egy bárdolatlan bohóc. Egy akkora bunkó, hogy még Héraklésnek sem volt nagyobb füttyköse.

ANTIPATROS Érdekes, amit mondasz. Persze a demokratikus államrend általában kedvez a hitványaknak.

GLYKÉRA Szemtelen és tolakodó bugris, de még ennél is jellemzőbb rá a kapzsiság. Ez még a holtak nyelve alól is kikotorná a rézgarast.

ANTIPATROS Bravó, Glykéra! Ez igen! Remekül utánozod a legkiválóbb athéni szónokokat!

DÉMADÉS Hohó, de hiszen ez Démosthenés leánya! – Alighogy kieresztettek lányszobádból, máris azt ismétled, amit az apád beszél rólam?

GLYKÉRA A zöldségeskofák beszélnek a piacon, hogy milyen gyáva szar vagy. Eddig még minden ütközetből elszaladtál. Kezdődik a csata, kérdezzetek egymástól a hadvezérek: „Szalad-e már Démadés?”

ANTIPATROS Démadés? Igen szép név. Olyan, mintha egy kavicsot forgatnék a számban. A viselője is tetszik, de az egész emberből a neve tetszik legjobban. – Midás, gyere, mindenki jöjjön!

DÉMADÉS Ne dobj ki most rögtön! Később is ráérsz kidobni!

MIDÁS Mi legyen veled, főnök? Eltörjük valamijét?
ANTIPATROS Egyelőre menjetek a halpiacra, keressétek meg Antiphont.
MIDÁS Meglesz, főnök.
ANTIPATROS Mondjátok meg neki, hogy nem venném rossz néven, ha kezet mosna, mielőtt bejön hozzám.
MIDÁS Majd én megmosom neki. Vagy inkább lenyalom, főnök.

Midás és a katonák el

DÉMADÉS Hát ide figyelj, te makedón. Ha rosszat akarsz hallani rólam, akkor csak engem kérdezz. Én tudom a legtöbb rosszat magamról. Nekem több rossz tulajdonságom van, mint kilenc másik athéni polgárnak együttvéve, pedig azoknak is van épp elég. Én egy igazi faszszopó geci vagyok, mosdatlan vagyok, hangosakat fíngok, büdös a leheletem, és azért jöttem, mert ott akarok neked segíteni, ahol tudok.
ANTIPATROS Egy kicsit mintha túlbecsülnéd magad.
DÉMADÉS Ja, és hogy az ifjú hölgynek is mondjak valamit: lányokra sajnálom a pénzt, úgyhogy inkább kiverem a farkamat, mert az ingyen van, de azt is csak ritkán, mert arra meg az időt sajnálom. Na már most. Megbízható forrásból úgy értesültem, hogy idehóztál a városba száz talentum aranyat. Bivalybőr zsákokba van bevarrva?
ANTIPATROS A szagodat már érzem, de hogy mért állok szóba veled, azt még mindig nem tudom. Mert hogy én ki vagyok, azt meg fogom mutatni, csak nem biztos, hogy neked.
DÉMADÉS Inkább ne mutasd meg. – Igaz, hogy felajánlottad Phókionnak? Az meg, amilyen vén hülye –
ANTIPATROS Vagy hogy követtársam, Antiphón kicsa, micsa, azt is megmondhatom. Ő a király főpénztárosának, Harpalosnak a titkára. Hogy Harpalos kicsoda, az sem kérdés. Kicsit hasonlít hozzád, csak szebb ruhát hord.
ANTIPHÓN (jön) Mondják a fiúk, hogy valami giliszta vagy nadály, vagy hernyó, vagy pajor, vagy pondró teszi tiszteletét nálad. És tényleg. Ez itt olyan egy undorító féreg, hogy még én sem ismerem. Ki ez?
ANTIPATROS Hallottad, athéni polgár, egyikünk sem tudja, ki vagy. Úgyhogy nem teljesítem a kérésedet.
DÉMADÉS Egyelőre még nem kértem semmit.
ANTIPATROS Ez igaz. Látod, ezt észre se vettem.
DÉMADÉS És ha olyan nagyon szeretné tudni, hát azt is megmondom, hogy ki vagyok. Én a király barátja vagyok.
ANTIPATROS Kitűnő tréfa. De most nem vagyok tréfás kedvemben.
DÉMADÉS Húsz évvel ezelőtt, amikor a király Athénba látogatott, mindenki szeme láttára átölelt, megcsókolt, és ezt a koszorút... Egy pillanat, mindjárt! ... Ezt a koszorút adta neked.
ANTIPATROS Idessus! Ez tényleg a király barátja!
ANTIPHÓN Nahát, ki hitte volna. Milyen érdekes barátai vannak a királynak!
ANTIPATROS Te ugye elfogadnál száz talentum aranyat? No és mit csinálnál vele? Meséld csak, ne szégyelld magad!
DÉMADÉS Amit minden rendes ember hasonló helyzetben. Evés, ivás, tűzijáték, színház, táncmultság, buli. Segíteni, ahol csak találok segítenivalót. Jótevője leszek a hasonszőrű, becsületes polgároknak. Imádkozni fognak értem a bevándorlók meg a többi külföldiek. És akkor a rabszolgákról még nem is beszéltem.
ANTIPATROS Figyelsz, Glykéra? Elmondod apádnak, mit forral a király barátja?
GLYKÉRA Remélem, nem velem akarsz az apámnak üzenni?
DÉMADÉS Athénban semmi sem titok. Az sem titok, mit csinál egy rendes ember hasonló helyzetben. Felozslatom a népgyűlést, elkergetem az arkhónokat, és attól kezdve mindenki tudni fogja, görögök és makedónok egyaránt, hogy én vagyok a király barátja.
ANTIPATROS Nem olyan jó dolog a király barátjának lenni, mint hiszed. Tán hallottad, mi történt Philotasszal. Pedig ő mentette meg a király életét. Saját húsával és csontjaival fogta fel a királyra irányzott lándzsát; a király pedig pusztá szeszélyből kivégezteti! És mi történt Parmenióonnal? A király saját kezűleg szúrta le! Csak

azért, mert Philótas apja volt. Pedig neki köszönheti, hogy egyáltalán király lett belőle! És miért kellett Kleitosnak meghalnia? Mert a király azt álmodta, hogy Kleitos fekete ruhában üldögél Parmenióon vérbe fagyott holtteste mellett, és másnap a szerencsétlen Kleitos, amikor belépett a király sátrába, történetesen fekete ruhát viselt. Én azt hiszem, a király túlment minden határon. Miközben elfoglalta az egész világot, őt magát egy gonosz démon foglalta el. Adok neked egy jó tanácsot. Ne hangoztasd, hogy a király barátja vagy.

DÉMADÉS Mármost az athéni polgárok előtt.
ANTIPATROS Mármost a makedón katonák előtt. Gyáva ember lévén, bölcsen teszed, ha félsz.
DÉMADÉS Értem, mire gondolsz, hős lelkű makedón. Akkor tehát most mondanám, hogy mi a kérésem. Mondhatom? Ha úgy állnak a dolgok, ahogyan elbeszélted, és ha a király csakugyan túlment minden határon, úgy az a kérésem: légy a barátom te.
ANTIPATROS Ezt inkább Glykéra csokolni való szájából szerettem volna hallani. Ám Glykéra – sajnos – vágja a pofákat, és nem szól egy szót sem. Akkor tehát... No és hogy képzeld: vérrel fogjuk megpecsételni?
DÉMADÉS Jaj, dehogya! Amilyen utolsó rongy ember vagyok, elég nekem a nyálad is.
ANTIPATROS Akkor tehát... Antiphón a tanúm, hogy barátomra fogadtalak. (Leköpi Démadést) Te meg, Antiphón, mutasd meg az ifjú hölgynek, merre van a kijárat.
ANTIPHÓN Kellemes kötelességet róttál rám, uram. – Na gyere szépen. (Kítuszkolja Glykérát)
GLYKÉRA Nem tudod, mit veszítetél, Antipatros. (El)
DÉMADÉS Az előbb félelemről beszéltél, drága barátom. Kérdezhetek valamit?
ANTIPATROS Kérdezhetsz, drága barátom.
DÉMADÉS Te – nem félsz?
ANTIPATROS Én – mitől?
DÉMADÉS És ha tényleg elhagyta a királyt a szerencséje? És ha megtudja, hogy ezt híresztel róla?
ANTIPATROS Ejha! Az én barátom aggódik értem. Ne szeressenek az istenek, ha meg nem hatódom. Megtisztelő kérdésekre csak annyit mondhatok, hogy túlbecsülsz Antiphónt, ahogy én is túlbecsüllek téged.
ANTIPHÓN (jön) Uram, az ifjú hölgyt a királyt a szerencséje? És ha megtudja, hogy ezt híresztel róla?
ANTIPATROS Annyi baj legyen. A könnyzacskó a tenger csenevész unokája. Jut eszembe, Antiphón: az utóbbi időben nem vettél észre rajtam valami furcsaságot?
ANTIPHÓN Nem értem, mire gondolsz, uram.
ANTIPATROS Mintha egy kicsit fáradékonyabb volnék a szokásosnál, és egy kicsit kopaszodom is. Itt fönt, a fejem búbján. Nem vetted észre?
ANTIPHÓN Ilyesmire nem figyelek, uram.
ANTIPATROS Elég baj az neked. Meg nekem is. Bezzeg az én barátom észrevette!
DÉMADÉS És akkor tényleg nekem adod a száz talentum aranyat?
ANTIPATROS Tudod, mit adok neked: ezt, ni!

HATODIK JELENET

Népgyűlés

ALKAIOS Mi lesz már? Miért nem szólal fel Hypereidés? Halljuk Hypereidést!
AISKHINÉS Megadom a szót Hypereidésnek!
HYPEREIDÉS Athéni férfiak, úgy értesültem, hogy Antipatros és Antiphón töméntelen kincset hozott a városba. Tudomásom szerint száz talentum aranyat. Ha ez igaz, és ha e pénznek csak egy töredékét is a kapzsi makedónbérencek lefizetésére fordítják –
KALLIMEDÓN Megölni őket!
HAGNÓNIDÉS Kiket őket?
KALLIMEDÓN Azokat őket!
ALKAIOS Majd ő megmondja, hogy kiket! Hypereidés tudja!
HYPEREIDÉS Nem, kedves barátaim, mi nem vagyunk gyilkosok, mi

egy demokratikus jogállam felelősségtudó polgárai vagyunk. A városunkba érkező idegenek – még ha nyilvánvalóan rossz szándékkal érkeznek is – oly biztonságban kell hogy érezzék magukat, mint édesanyjuk ölében. A készülő gattetteket más módon tesszük meg nem történhetővé. Most pedig fogózkodjatok meg, mert valami roppant meglepőt vagyok mondandó. Az athéni állam, bár látszólag soha nem állt olyan jól, mint most...

ARISTAGÓRA (*jön*) Egy kis olajbogyót! Egy kis olajbogyót rágszáljatok, athéni férfiak!

HAGNÓNIDÉS Hát ez több a soknál!

ALKAIOS Vénasszony a népgyűlésben fekete olajbogyóval!

KALLIMEDÓN Ez lesz belőle, ha a nők szavazati jogot követelnek!

ALKAIOS Na jó, megkóstolom. Olyan fekete, mint a nyúlzsar.

HAGNÓNIDÉS Mert te még a nyúlzsart is megeszed.

ALKAIOS Mit akarsz már megint? Ma már két javaslatodat is megszavaztam!

AISKHINÉS Csendet kérek! Próbáljunk már úgy viselkedni, mintha Periklés korában élnénk!

ARISTAGÓRA Én jobban tudom, ki volt Periklés. Jól állt neki az a piros posztóköpeny azzal a három rézcsattal. Inkább odaadom a bogyóimat Hypereidésnek. Egyél, fiacskám, ha már egyszer Lysistraté volt a nagyanyád.

HYPEREIDÉS Kösz, mama, de nem kedvelem, ha szónoklat közben tele van a szám. Árt a szavahihetőségnek.

ARISTAGÓRA Egy fiatal politikusnak nagyobb szüksége van szerencsére, mint szavahihetőségre.

DÉMOSTHENÉS Ahol te megjelenysz, ott mindig baj történik. Menj innét, és ne gyere vissza többé.

Aristagóra el

HYPEREIDÉS Akkor tehát térjünk vissza a roppant meglepőre. Az athéni állam veszélyben forog. A belső ellenség egyre hangosabb. Már a halászok és a kereskedők is törvényteleneségről, visszaélésekről beszélnek. Az emberek csoportokba gyűlve sugdolódnak itt is, amott is. Legtöbben alig várják, hogy bevonuljanak a makedón csapatok!

KALLIMEDÓN Szó szerint ugyanazt mondja, amit Démostenés! Nem furcsa ez egy kicsit?

HAGNÓNIDÉS Annak nem hiszem el, neki elhiszem. De mitől meglepő?

HYPEREIDÉS Mindez még nem meglepő. Az sem meglepő, ami belőle következik: hogy ebben a vészterhes órában össze kell tartanunk. Van itt köztünk egy derék férfiú, akit sokszor sokféleképpen támadtunk, holott jó szándéka soha sem volt kétségbevonható, rátermettségét pedig mindnyájan elismerjük. Én voltam legádázabb ellenfele a mai napig, és – ez az, ami roppant meglepő – én leszek az első, aki most kezét nyújtok neki!

Moraj, közbeküldések

AISKHINÉS Démostenés jelentkezik szólásra!

HYPEREIDÉS Mielőtt megtenném azt a gesztust, melyre készülök, meg is kell indokolnom. Démostenés úgy politizál, mint aki Platón államában él...

ALKAIOS Nem tudjuk, ki az a Platón!

HYPEREIDÉS ...mint aki Platón államában él, nem pedig az athéni demokráciában.

ALKAIOS Nem tudjuk, mi az a demokrácia!

HYPEREIDÉS De vajon hibaként kell-e ezt felrónunk neki? A meggyengült állam vezetése fölöttébb veszélyes, mert a nép...

ALKAIOS Nem tudjuk, ki az a nép!

HYPEREIDÉS .... Mert aki a nép kedvére tesz, azt a nép magával rántja a romlásba, és aki szembehelyezkedik a néppel, azt a nép megbuktatja.

KALLIMEDÓN Ezt nem te gondold, hanem Aristotelés!

ALKAIOS Nem tudjuk, ki az az Aristotelés!

HYPEREIDÉS Képzeljétek el a makedónokat, amint két marékka szórják az aranyat, és képzeljétek el azt a sok polgártársunkat, aki mind azt hiszi magáról, hogy ő Danaé...

ALKAIOS Nem tudjuk, ki az a Danaé!

HYPEREIDÉS ...akinek aranyeső csorog az ölébe! Nem, kedves barátaim, a nap nem mozog együtt a mennyboltozattal, de nem is halad

ellentétes irányban, hanem elhajló körpályát ír le. Ugyanígy az államügyekben is a megalkuvást nem ismerő merevség éppoly ártalmas, mint a csöcselék szeszélyeinek szolgálai követése, mert ez esetben a hibák és tévedések elragadnak bennünket is.

HAGNÓNIDÉS Mit akarsz ezzel mondani?

HYPEREIDÉS Egy nagyszabású államférfiúnak még a hibáiból és a tévedéseiből is nagyszabású tanulságok vonhatók le. De vajon tévedett-e mindig Démostenés? Ő már húsz évvel ezelőtt is jelentős tetteket vitt végbe, midőn megírta királyellenes beszédeit. Talán azt kérdeitek: ki emlékszik erre ma már? Kedves barátaim, Démostenésnek azért egyben és másban mégiscsak igaza van. Démostenésnek sok mindenben igaza van. Démostenésnek igaza van.

HANGOK Éljen Démostenés! Most már ő is beszéljen egy kicsit! Halljuk, halljuk!

DÉMOSTHENÉS Athéni polgárok, nincs időnk szónoki beszédekre. Azonnal cselekedni kell. Ha felhatalmaztok rá, máris megyek a makedónokhoz, és felszólítom őket, valljanak színt. Adjatok meghatalmazást, amíg nem késő.

DÉMADÉS (*jön*) Már késő! Bármi volt is a szándékod, elkéstél, bölcs férfiú! Egy órával ezelőtt, amikor a Poseidón-szobor szigonyának az árnyéka megbökte azt a lerágott nyúlgerincet, amelyet még az este hajtottam el a piactéren, és egyetlen kóbor kutya sem fanyalodott rá, mert már a szagáról megéreztek, hogy az én szennyes kezeimből hullott a hulladék, mondom, egy órával ezelőtt a makedónok szolgálkával és málhás állataikkal együtt kiporoszáltak a városkapun! És velük együtt kiporoszált a városból a száz talentum arany! Csak úgy ropogtak és nyikorogtak a szekerek, sirt az összes tengely, én pedig együtt sirtam velük: jaj nekem, kísétál a városból a kincs! Még az aranyak is meg az őket rejtő bivaly bőr zsákok is mintha pityeregtek volna: megyünk vissza Harpaloshoz, a király főpénztárnokához! – Mindig mondtam: őriztetni kellene a város kapuját, és hogy amit az idegenek egyszer behoznak, azt ki ne vihessék többé!

HYPEREIDÉS Én a helyetekben meg volnék döbbenve. Csodálom a nyugalmatokat.

DÉMOSTHENÉS Én inkább a szerencsénket csodálom. A makedónok saját jószántukból távoztak, anélkül, hogy Athéntől bármit is követeltek volna. Módunk lesz megfontoltan készülődni az eljövendő nehéz napokra.

DÉMADÉS Igaz is, Démostenés: majdnem mondtam valamit.

DÉMOSTHENÉS Mit mondtál majdnem, te gazember?

DÉMADÉS Éppen erről van szó, hogy semmit. Mivelhogy csak majdnem. De azért tudni tudok ám én valamit.

DÉMOSTHENÉS Mit tudsz, te bűdös csirkefogó?

DÉMADÉS Tudni nem tudok semmit. Arról már nem tehetek, hogy láttam. Hohó, Démostenés, láttam én valamit.

DÉMOSTHENÉS Mit láttál, te gyáva szar?

DÉMADÉS Illetve csak láthattam volna. Úgyhogy ne is engem kérdezzetek, hanem inkább Thaist, azt a kis kurvát. Tudjátok, azt a szökét.

HYPEREIDÉS Ide hallgass, Démadés. Megmondjam-e neked, hogy ki a kurva?

DÉMADÉS Hát persze hogy én vagyok az! Én egy óriási nagy kurva, én egy utolsó féreg vagyok, egy patkány, egy tetű, egy bűzlő fekély az állam testén, és most veletek együtt kiáltom: le a makedónokkal! Éljen a szabad és független athéni demokratikus köztársaság!

HETEDIK JELENET

Aristagóra kocsmája

ARISTAGÓRA Igyál még egy pohárral, és felejtsetd el az egészet.

THAIS Hogy micsoda utolsó rohadék dög ez a Pénélopé! Eljártssza nekem a kedves barátnőt! Fülembé csicsereg a Kölcsönkéri az illatszereimet! Meg még az ezüst hajhálómat is odaadom neki – és amikor felmegyek Epikratés házába, kit találok az ágyban? Ezt a mocskos Pénélopét, az én Epikratésem karjai közt! Ott élvezett el a szemem láttára!

ARISTAGÓRA Bizony, kislányom, a férfiak már csak ilyenek. Legjobb volna csecsemőkorukban kiherélni őket.

THAIS Csak azt tudnám, hogy mért épp ez a szemét kurva kellett neki? Mit eszik rajta? Ilyen pipaszár lába van, lóg a melle, rondák a

fogai, nem is értem. Ha én férfi volnék, nekem nem kéne, Isten őrizze!
ARISTAGÓRA Úgy van, a férfiak disznók, egytől egyig. Pénélopé is disznó. Lehet, hogy ő is férfi?

THAIS Na várjál csak, Arista néni. Ez a dolog a Pénélopével, ez még a múlt héten történt. Akkor nagyon ki voltam bukva, de azóta már megnyugodtam. Pénélopé megvolt neki, na jó. De amit ma délután láttam, az már tényleg mindennek a teteje! Mit gondolsz, kit ölelgetett Epikratés az ágyban?

ARISTAGÓRA Nem, az ki van zárva.

THAIS De igen! Midást, az olajtól sima bőrű makedónt! Hát eldurran az embernek az agya!

ARISTAGÓRA Csak az agya?

THAIS Elég az nekem. Epikratés ügyet se vetett rám, csinálta tovább, én meg ki az utcára, és egész éjszaka bögttem.

ARISTAGÓRA Rosszul tetted, kislányom. Inkább te is odafeküdtél volna közéjük. Akkor nem te bögtél volna.

THAIS De hát olyan gusztustalan volt az egész. Azt hittem, hogy elhánynom magamat. Mit csináljak, Arista néni? Még mindig őt szeretem!

ARISTAGÓRA Hát akkor tessék, menjél vissza hozzá. Még visszamehetsz.

THAIS Bezzeg, amikor udvarolt nekem! Rózsás ujjú hajnalsugaram így, páva csipegette páfránymagocskám úgy, nyalom a szeméremajkadat, satöbbi. És közben hol egy türoszi bíborkendő, hol egy borostyánköves fülönfüggő – most meg semmi. De tényleg, mintha levegő volnék. Ráadásul megcsal ezzel a Pénélopével. Még én hülye picca mutattam be őket egymásnak. Most meg ez az izomagyú szőkevény rabszolga! Hogy én egy milyen hülye picca vagyok!

ARISTAGÓRA Átkozd meg. Hozz rontást a fejére. Varázsold el. Akkor nem fogod szeretni többé.

THAIS Én őt mindig szeretni fogom. Végtére is, neki se könnyű. Tudod, van ez a fegyvergyára neki. Minden pénzét abba fektette. Új kemencéket rakatott. Vásárolt hat fiatal, erős rabszolgát. Azok egész nap ott kalapálnak. Csinálják a kardokat meg a pajzsokat, meg mit-tudoménmit. Az én kis Epikratésem folyton azt hajtogatta, hogy jönnék a makedónok, háború lesz, kell a fegyver. Erre most kislú, hogy nem jönnék a makedónok, és nem lesz háború. Szegény kis Epikratésem! Annyi raktározási illetéket fizet a mellvértékért meg a pajzsokért, hogy ha a negyedet rám költené, földhöz verném a seggemet. A rabszolgák meg naponta háromszor zabálnak! Teljesen kétségbe van esve szegénykém.

ARISTAGÓRA Hát akkor átkozd meg. Elmondjam, hogy kell csinálni?

THAIS Én csak vissza akarom szerezni a pasimat, Arista néni! Bármit megcsinállok! Akármit! Mindent!

ARISTAGÓRA Akkor elmondod, mit kell csinálni. Árés napján szegődj a nyomába, de úgy, hogy meg ne lásson. Bal lábbal a jobb lába nyomába lépsz, jobb lábbal a bal lába nyomába lépsz, és közben azt mondogatod: rád lépek, eltapsolok. Mondd szépen utánam!

THAIS Nekem ez túl bonyolult!

ARISTAGÓRA Akkor mondok mást. Aphrodité napján, alkonyatkor fogjál egy kis zöld békát. Olyasfélét, mint ez itt. Beteszed egy kis háncsdobozba úgy, hogy ne tudjon kijönni. Holdtöltekor, éjszaka kimégy a hymétosi keresztúthoz, ahol Hekaté szobra áll. Szép lassan levetkőzől meztelenre...

THAIS Ha nem néz senki, nem szoktam levetkőzni!

ARISTAGÓRA Akkor mondok mást. Szerezd meg a levágott körömszilánkjait.

THAIS Inkább kikaparom a szemét.

ARISTAGÓRA A levágott hajából meg a szakállából is szerezz egy marékka. És ha lehet, a székletéből is. Az a legfontosabb, a széklet. Jól összekevered az egészet, berakod egy üvegcsébe, szépen ledugaszolod, és amikor vért köp a kis piros hercegnő, másképpen szólva megjött a véres kezű nénikéd Perzsiából...

THAIS Pfüj! Hiszen ez undorító!

ARISTAGÓRA Azt mondtad, mindent megteszel.

THAIS Ha megcsinálnám, akkor megutálnám.

ARISTAGÓRA Vagy megutálsz, vagy elveszited. Melyik a jobb? Látod ezeket a piros cserepeket ebben a ládikában? *(Égy kendővel beköti Thais szemét)* Ez egy nagy, piros amfora volt valaha. Samosi bor volt benne. Finom bor volt, érdemes volt megmámorosodni tőle. Csak-hogy aztán a bor elfogyott, az amfora meg eltörött, és nem adtak helyette másikat.

THAIS Mire jó ez a sok vacak cserép, mama?

ARISTAGÓRA Arra, hogy fogj meg egyet, és azt vedd is ki. De csak egyet! *(Leoldozza a kendőt)* Nézd csak meg, mi van a kezeden!

THAIS Hullámszürke Aphrodité, mennydörgő Zeus! Ilyen nagy és ilyen gömbölyű?

ARISTAGÓRA Annyit mondok, mindig tartsd magadnál ezt a cserepet. Ez itt Hypereidés!

THAIS Ez tényleg Hypereidés! De hát az egy nagyon nagy ember! Az nem fog észrevenni egy olyat, mint én.

ARISTAGÓRA Nem baj, kislányom, azóta már megette az olajbogyót, úgyhogy észre fog venni, még ha nem akarod, akkor is. Ő tényleg nagy ember, de kellesz hozzá, hogy még nagyobb legyen.

NYOLCADIK JELENET

Démostenés irodája

EPIKRATÉS És még valamit el kell mondanom, Démostenés, hogy világosan lásd az ügy politikai hátterét.

DÉMOSTHENÉS Mondj el mindent őszintén, Epikratésem, ne is az ügyvédet lásd bennem, gondold azt, hogy az orvosod vagyok.

EPIKRATÉS Ariston, akiről az előbb már beszéltem, sorban egymás után felkeresi a tisztességes vállalkozókat, hogy kölcsönözzenek neki egy mina ezüstöt, és járuljanak hozzá az Amphitrité-áldozat költségeihez. Tudod, miért? Azért, mert a sógora, Kleonidas a pénzügyi ellenőrző bizottság alelnöke, és Ariston mindenkit följelent, aki nem kölcsönöz neki, vagy nem vesz részt az áldozati szertartáson. Úgyhogy kölcsönözünk. Na már most. Ariston zsebre vágja a pénzt, pontosabban átadja Theopomposnak, aki kedvezményes áron rabszolgákat vásárol az állami ügynökségtől, és a rabszolgák által végzett munkaórák után egy-egy garast fizet Aristonnak. – Valami bajod van, Démostenés? Még sohasem láttalak ilyennek! Mintha nem is hallanád, amit beszéllek.

DÉMOSTHENÉS Szóra sem érdemes. Elkalandozott a figyelmem. Bocsáss meg.

EPIKRATÉS Akkor kezdem előlről az egészet.

DÉMOSTHENÉS A lényegét így is megértettem.

EPIKRATÉS Még csak most jön a lényeg. Tudniillik Ariston ezt az átkozott egyiptomi bevándorlót, ezt az Ozimandiást még régebről ismeri, amikor még Egyiptomban bonyolította mocskos kis üzleteit. Fiatal herélték, lányok, csodaszerek, embercsontból faragott emléktárgyak, miegymás. Na már most. Azt a rabszolgafiút, akiről beszéllek, ezt a Midást ő kótyavetyélte el Ozimandiásnak. De én ezt akkor még nem tudtam. És ami ennél is nagyobb baj: sajnos azt sem tudtam, hogy Midás eredetileg Antipatros makedón hadvezérnek volt a rabszolgája.

DÉMOSTHENÉS Ó, istenek!

EPIKRATÉS Fáj valamid?

DÉMOSTHENÉS Jaj de szörnyű! Mármin amit mesélsz.

EPIKRATÉS Tiszta sor: a makedón gyalázatosan bánt vele, ő megszőkött, és átment az athéni állam tulajdonába. A többit már tudod: megláttam, megszerettem, megvásároltam. És most mondd meg, mit csináljak, mert attól félek, zátonyra fut az egész életem.

KALLIOPE *(jön.)* Nem találtuk sehul. Pedig átkutattuk a Thébai kapu előtti ligetet, ahol a gombát szokta szedni. Sőt, még messzebb is. De mintha a szél fújta volna el.

DÉMOSTHENÉS Mondott nektek valamit, mielőtt elment hazulról?

KALLIOPE Csak annyit, hogy esett az eső, és biztosan jó sok róka-gomba nőtt, meg medvegomba is.

EPIKRATÉS Medvegombáról még nem hallottam.

DÉMOSTHENÉS Azt jelenti, hogy ne üsd bele az orrododat. – És ti hagyjátok egyedül elmenni hazulról?

KALLIOPE Én mondtam neki, hogy megyek vele, ő meg azt mondta, hogy fölösleges, mert megszedi a kosarat, és mindjárt visszajön. De nem jött.

DÉMOSTHENÉS Kerítsétek elő a föld alól is!

KALLIOPE Ne haragudj, uram, de ez a feladat inkább férfiaknak való.

EPIKRATÉS Pimasz cseléd, nem látod, hogy megbeszélésem van a gazdáddal? Az életem forog kockán, ha nem tudnád! *(Kilökdösi a szolgát)* Ki az a személy, akit kerestetsz, Démostenés?

DÉMOSTHENÉS Hagyjuk az én ügyemet, beszéljünk a tiédéről.
EPIKRATÉS Szent istenek! Úgy látszik, mindenkinek megvan a maga baja. Reméljük, mindössze annyi történt, hogy a lányod – ugye Glykérának hívják? – eltévedt az erdőben, vagy valamelyik leánypajtásánál vendégeskedik. Szoktam őt látni Thaisszal, akit Midás miatt kirúgtam. Szóval visszatérve az én ügyemre, csak azért vásároltam meg Ozimandiástól az illatszert és vele Midást, mert ez az utolsó szalmaszál, amibe kapaszkodhatok, ha már a fegyvergyártás elvitte az összes pénzemet.
DÉMOSTHENÉS Ne vedd zokon, Epikratés, de nem tudok odafigyelni. Gyere vissza holnap ilyenkor.

KILENCEDIK JELENET

Pallas Athéné szentélye

PHILÓN Kedves, jó Demetriosom!
DEMETRIOS Mi van?
PHILÓN Te nekem személy szerint mindig is rokonszenves voltál. Ha városaink pereskednek is, nekünk azért nem volna muszáj gyűlölnünk egymást.
DEMETRIOS Mindegy, te azon az oldalon, én ezen. Te vagy az ellenség.
PHILÓN Nem volna muszáj. Mit szólnál egy jó kis peren kívüli kézfogáshoz?
DEMETRIOS Ez itt egy per, nem pedig kézfogó.
PHILÓN Hidd el nekem: kéz kezét fog. Peren kívüli egyezséget ajánlok. Mért akarsz fára mászni, amikor odatámaszthatnánk a létrát?
DEMETRIOS A ti létrátok gödörbe visz. Vegyétek tudomásul: mi fogjuk megnyerni a pert.
HYPEREIDÉS *(be)* Nos tehát, stagirai férfiak és aleppikóni férfiak! Kedves Demetrios! Kedves Philón! Kedves Philón, kedves Demetrios! Az athéni állam nevében még a mai napon döntés születik a városaitok közti vitás ügyben.
DEMETRIOS Nem vitás, hogy nekünk van igazunk.
HYPEREIDÉS Hogy tudniillik Apollón temploma, melyet maga az isten épített, ezentúl melyikötök városához is tartozzék.
PHILÓN Az isten minket választ.
HYPEREIDÉS Jöjj, Euxenippos!
EUXENIPPOS *(be)* Stagirai férfiak és aleppikóni férfiak! Különleges álomlátó képességem révén, mely részint az istenség, részint az athéni állam szolgálatában áll...
DEMETRIOS *(aleppikóni követ)* Tiltakozom!
EUXENIPPOS ...hamarosan fény derül az igazságra. Bízhatok bennem: álomlátásaimból hiányzik bármínemű részrehajlás. Itt, a szomszédos kamrában, papnók által megszentelt pamlagon jóserejű és perdöntő jelentőségű álmot fogok látni, majd annak tartalmát legjobb tudásom szerint feltárom előttetek. *(Kimegy)*
DEMETRIOS Álomlátásról nem volt szó, Hypereidés! Ennek az álomlátónak még a szeme se áll jól! Amikor hozzátok fordultunk döntésért, abban állapotunk meg, hogy az athéni állam földmérőket küld.
HYPEREIDÉS Talán bizony nem küldtünk?
PHILÓN *(stagirai követ)* De még mennyire hogy küldtetek! Az athéni állam híven teljesítette a megállapodást, ezt a magunk részéről nem győzzük hangsúlyozni. A földmérők ott voltak!
DEMETRIOS Igen ám, de valamiféle titokzatos erő kétszer is összehátorta a mérőrudakat – csak azt ne próbáljátok elhiteni, hogy maga az isten! –, harmadszorra pedig az derült ki, hogy véletlenül éppen a templom közepén húzódik a határ. Ha már álomlátás, akkor legalább ne ez a kutyaütőt bízzátok meg! Másik álomlátót akarok!
PHILÓN No és szerinted egy templomot ketté lehet vágni úgy, mint egy almát? Mi ezzel a kitűnő álomlátóval nagyon is meg vagyunk elégedve. Eddigi álomlátásai bebizonyították rátermettségét. Előre megmondhatom, bármi lesz is az eredmény, mi azt boldogan tudomásul vesszük.
DEMETRIOS Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy pont az orunk előtt egy makedón hajó is befutott a kikötőbe.
HYPEREIDÉS Hajó? Makedón? Ha ez igaz volna, én tudnám elsőként.

DEMETRIOS Utolsóként tudtad meg, és igaz.
PHILÓN Valami nagyúr utazik rajta. Valami tábornok vagy alkirály.
DEMETRIOS Hány éves is vagy, Hypereidés? Ahogy elnézlek, az unokám lehetnél. A mi városunkban – de még Stagirában, az ellenfeleinknél is, ahol olyan nagy emberek születtek, mint Aristotelés, a Filozófus – neked még húsz évig várnod kellene.
PHILÓN Neked viszont húsz percig sem kell várnod itt Athénban.

Jön Thais és Mykalé

THAIS Én meg nem várok egy pillanatig sem.
HYPEREIDÉS Titeket meg honnan ismerlek?
MYKALÉ Azt hallottuk, Hypereidés, hogy itt valamilyen fontos nemzetközi jogvitában álomlátás folyik.
THAIS Mykalé roppant kíváncsi volt rá, úgyhogy elkísértem.
HYPEREIDÉS Helyes! Ne mindig csak ezek az ősz bajszok meg szakállak legyenek!
THAIS Pedig volna más látványosság is. Áll a kikötőben egy arannyal bevont nyolc evezősoros makedón hajó.
MYKALÉ Tudod, ki van rajta? Mert én tudom! Harpalos, a király főpénztárnoka.
THAIS Annyira izgatott vagyok, Hypereidés. Úgy örülök, hogy láthatlak. Megszereztem legújabb beszéded írásos változatát. Azt, amelyikben halált követelsz a makedónok fejére. Dedikálnád nekem?
HYPEREIDÉS Hogy is hívnak?
EUXENIPPOS *(jön)* Stagirai férfiak és aleppikóni férfiak! Olyan álmod láttam, mely egyértelműen útbaigazított. Szemeim előtt sötét barlang jelent meg, melyből egy felhő gomolygott elő, a felhőből pedig messzire zengő, érces hangon így szólt hozzám az isten: „Euxenippos, tudd meg, hogy én, az istenség ama város földjén állok, ahol oly nagy emberek születtek, mint Aristotelés, a Filozófus.” Majd hozzátette, mivel azt is megkérdeztem tőle, hogy mikor mutassak be áldozatot az oltáránál: „Neked még húsz évig várni kellene!”
DEMETRIOS Akkor ez most konkrétan mit jelent?
PHILÓN Köszönjük, Apollón! Városunk hálából száz hófehér ökröt áldoz neked húsz napon belül!
DEMETRIOS Nekem is volt egy tanulságos álomlátásom, Hypereidés. Szemeim előtt gomolygó felhő jelent meg, melyből kinyúlt egy kéz, és ebből a szőrös, mocskos mancsból aranytallérok potyogtak az athéni állam tátongó pófájába. Átkozott athéniak!
HYPEREIDÉS Ha valami kifogásod van, Demetrios, három napon belül fellebbezést nyújthatsz be.
DEMETRIOS Pusztítson el benneteket mind egy szálíg a dögvész!
HYPEREIDÉS Az illetéket a középső kasszába fizesd be.
DEMETRIOS Éjszaka törjön rátok az ellenség! Perzselje fel a házaikat! Verje kőfalhoz a csecsemők fejét! *(El)*
HYPEREIDÉS *(utánaszól)* És ne feledkezz meg a jegyzőkönyvvezetőnek járó jutalomról.
PHILÓN Ezek mindig ilyenek. Ezek egyfolytában csak átkozódnak. Az összes szomszéd város rajtuk röhög, és nem szereti őket az isten. – Jöjj, te derék álomlátó, tarts velünk az ünnepi lakomán, és ha meg tudsz válni a hölgyektől, Hypereidés, jöjj te is: neked szánjuk a díszhelyet!

Philón és Euxenippos el

HYPEREIDÉS Hallottátok, fontos dolgom támadt. Hogy is hívnak?
Ha nem tudom a nevedet, nem tudok neked szépeket írni.
MYKALÉ Thaisnak hívják, csak szégyellős.
HYPEREIDÉS Thais. Egy ilyen lány, akinek ennyire gyönyörű szeme van... Mint az indiai tigriskő... vagy mint az őszi napfény... az megérdemli...
DÉMOSTHENÉS *(jön)* Beszédem van veled, Hypereidés. Négyszemközt.
HYPEREIDÉS A lányod miatt? Azt mondják, a makedónoknál van.
Valóban kényes helyzet. Ha bármilyen segítségre van szükséged...
DÉMOSTHENÉS Miről beszélsz? Vagy úgy! Nem, dehogyis.
HYPEREIDÉS Hát akkor?
DÉMOSTHENÉS Harpalos, a király főpénztárnoka itt horgonyoz az kikötőben. Hajóra tette a király pénztárát, és idemenekült hozzánk. Én azt mondom, inkább a pestist hozta volna. Politikai menedékjogot akar kérni.

HYPEREIDÉS Ez nem olyan rettentő nagy baj. Hiszen akkor a király pénztára is menedékjogot kér.

DÉMOSTHENÉS Ha a király megharagszik ránk, úgy fog szétmorzsolni minket, mint... mint... mint egy lyukas mogyorót.

MYKALÉ Hoppá, ez Démostenés, a nagy szónok és politikus! Lyukas mogyoró! Én egyszerűen imádom a nagy embereket! A férjem legutóbb a makedón pártra szavazott, de a te mértéktartó makedónellenes beszédeidet még ő is dicséri. Azt mondja, van stílusérzéked.

DÉMOSTHENÉS Hallgass rám, Hypereidés! Athén léte vagy nemléte múlik rajtunk.

HYPEREIDÉS Nem, Démostenés, a Harpalos-ügyben sohasem fogunk egyetérteni. Nem tehetsz róla. Egy kicsit megöregedtél. De azért a kézfogásunk érvényben marad! – Sajnálom, szépséges Thais, pillanatnyilag nem jut eszembe semmi. Tudod, mi volna jó? Találkozunk holnap este, majd ha vége van a népgyűlésnek, remélem, nem tart sokáig. – Vedd tudomásul, Démostenés, hogy eljárt a bölcsesség fölött az idő. Te itt Athénban bölcs lehetsz, de bátor nem.

DÉMOSTHENÉS Te ugyanúgy nem tehetsz bátrabbá engem, ahogy én se bölcsébbé téged. Nekem elég, ha tudom rólad, hogy ki vagy.

TIZEDIK JELENET

Szavazókörlet

AISKHINÉS Harpalos ügyében a népgyűlés a szokásos módon fog szavazni. A szavazólapok bronzból készültek, egy kis nyéllal a közepükön, fele részük át van lyukasztva, fele részük tömör. Miután a részletes hozzászólások elhangzottak, a szavazatszámoló bizottság tagjai átadnak minden szavazásra jogosult állampolgárnak két szavazólapot, egy átlukasztottat és egy tömöret, méghozzá az egész népgyűlés szeme láttára, hogy se két tömöret, se két átlukasztottat ne kapjon senki. A szavazatszámoló bizottság elnöke átveszi a névre szóló értesítést, melynek ellenében minden szavazó kap egy gamma betűvel megjelölt bronzbilétát; ezt a szavazás végén le kell adni, és három garas jár érte. Ez a szabály pedig arra szolgál, hogy a legszegényebbek is eljöjjenek szavazni, vagyis hogy éppen ők minél nagyobb számban jöjjenek. Két amfora van elhelyezve a szavazókörletben, az egyik bronzból, a másik cserépből. Külön-külön vannak felállítva, nehogy valaki egyszerre több lapot is bedobjon a bronzamforába, a cseréamforába pedig egyet se. Ami a bronzamforában van, az a szavazólap érvényes, ami a cseréamforában, az érvénytelen. A bronzamfora fedelére vékony rés van vágva, egyszerre csak egy szavazólap fér át rajta, nehogy valaki egy mozdulattal suttyomban kettőt vagy hármat, vagy négyet is bedobhasson. Amikor a népgyűlés résztvevői már a szavazáshoz készülődnek, a gyűlés ügyvezető elnöke kihirdeti, hogy mind a tíz kerület vezérszónoka és mind a kilenc arkhón egy-egy mondatban összefoglalhatja álláspontját, mert ha a szavazás megkezdődött, akkor már nem lehet szónokolni. Másodszorra kihirdeti, hogy a tömör szavazólap azt jelenti: „igen”, az átlukasztott azt jelenti: „nem”. Miután mindenki leszavazott, a szavazatszámoló bizottság tagjai az érvényes szavazatokat tartalmazó bronzamforát belerázzák a szavazatszámoló gépezetbe. Ez a gépezet egy hosszú favályú, amelyben előzőleg annyi furatot hagytak szabadon, ahány szavazásra jogosult polgár megjelent a népgyűlésben, és pedig azért, hogy a vályúban fekvő érvényes szavazatok könnyen és gyorsan összeszámlálhatók legyenek, mind az átlukasztott, mind a tömör szavazólapok. A bizottság tagjai külön-külön megszámlálják a szavazólapokat a vályúban, és egymás után hangosan bemondják, hány tömöret és hány átlukasztottat számoltak össze. Ha az adatok egyeznek, akkor egy másik, hasonló számlálógépezetbe belerázzák a cseréamfora tartalmát, és azt is megszámlálják. Ott pedig az átlukasztott és a tömör szavazólapok arányának épp fordítottjának kell lennie. Ha már nincsenek istenek, még mindig megmarad nekünk a bronzamfora és a számlálógépezet. Megvannak az eszközeink rá, hogy kizárjuk a csalást, és fenntartsuk a rendet. Ha pedig nem egyezik az eredmény, vagyis a második számlálványúban nem ugyanannyi tömör szavazólapot számolnak össze, ahány átlukasztottat az elsőben, akkor újra kell számlálni a szavazatokat.

Aristagóra kocsmája

THAIS Nekem ez a bor nagyon gyantás. Összehúzza a nyelvem közepét. HYPEREIDÉS Mutasd a nyelvcskédet. Majd én összehúgom neked.

A borról pedig jobb, ha nem mondasz semmit.

THAIS Jó, akkor beszéljük a politikáról.

HYPEREIDÉS Torkig vagyok a politikával. Megszavaztuk Harpalos menedékjogát, mint a pinty. Elsőpró többséggel. Hiába sápítóztak a mérsékelték meg a gyávák, meg a makedónpártiak, meg a hazaárulók, meg a puhányok, meg persze Démostenés! Különben tényleg gyantás.

THAIS *(nyelvet ölt)* Most akkor ő húzza össze a nyelvemet vagy te?

HYPEREIDÉS Te előtte mindig kidugod a nyelvedet a kis duzzadt ajkaid közül? Úgy szeretném megkóstolni.

THAIS Nem vagyok előétel. *(Csók)* Legyek a te kis előételed? *(Csók)* Ugye jobban csókolok, mint Glykéra? Biztosan csókolóztál már vele is!

HYPEREIDÉS Démostenés lánya? Úgy hallottam, ő jobban kedveli a makedón nyelveket.

THAIS Ne mondd már, hogy egyáltalán nem érdekel. Olyan kis szép. HYPEREIDÉS Szép vagy nem szép, a papája nagyon rá fog fizetni. Át-szökött a makedónokhoz. És ezzel nekünk még további nagy szívességeket fog tenni.

THAIS Tegyel nekem egy nagy szívességet. Megsúgjam, hogy mit? HYPEREIDÉS Szerintem úgyis tudom. Rá van írva a homlokodra. Várjál csak, leolvasom.

THAIS Hé, az nem a homlokom!

ARISTAGÓRA *(jön)* Szép dolog tőled, bölcs államférfiú, hogy néha, nagy ritkán eljössz az öreg Aristagórához olajbogyót enni, pedig a jobb vendéglőkben báránysültet is kaptok. Na és mikor lesz a következő tanulságos álomlátás?

HYPEREIDÉS Nincs neked szükséged álomlátásra. Tudsz te anélkül is mindent.

ARISTAGÓRA Én csak egy egyszerű öregasszony vagyok. Nem akarok én többet tudni, mint amit ezzel a két rossz szememmel láthatok. Nem akarsz lepihenni egy kicsit?

HYPEREIDÉS Istenőnek hiszed magad, hogy pihenésre biztatsz?

ARISTAGÓRA Én nem pihenésre, én csak jóllakásra biztattalak, hiszen a te istennőd az, aki ott pihen karjaidban.

TIZENKETTEDIK JELENET

Epikratés illatszerboltja

EPIKRATÉS Ó, jaj nekem, hát mégiscsak el kell kótyavetyélnem ezt a szép kis boltot ezzel a pompás árukészlettel és veled együtt, Midásom?!

MIDÁS Ne hisztizz, kiscsőnek.

EPIKRATÉS Tudod, hogy nem szeretem, ha úgy szólítasz, hogy kiscsőnek.

MIDÁS Az most teljesen mindegy. Ahogy a költő mondja: nem olyan sok szép dolog történik az ember életében. Ami szép volt, azt te már megkaptad, örülj neki. Fogunk mi még örülni mind a ketten, ki tudja. EPIKRATÉS Hát én már tudom. Nagy ember leszek, és szeretni fogsz. Beszéltem Hypereidésszel. Nemsokára idejön. Egy ilyen illatszerboltnak egészen különleges, hogy azt ne mondjam, csábító és kábító hangulata van. De hát miért mondom ezt el neked! Ha legalább szeretnél, ha még bízhatnék benned! Pedig Démostenés már majdnem megnyerte nekem a pört! Olyan jól betanított! „Tisztelt bíróság! Nem vagyok én illatszerárus, de még csak egyéb mesterségekhez sem értek; azt a kis földcskét művelem, melyet boldogult atyám hagyott reám örökség gyanánt.” Ozimandiás meg azt hiszi, hogy ő áll nyerésre. Tudod, mit fogok neki mondani? „Hát ide hallgass, Ozimandiás, te egyiptomi sakál! Mi a valószínűbb: az-e, hogy én kívántam meg a te mesterségedet, vagy pedig az, hogy te akartad megkaparintani azt, ami az enyém? Azt akarod, hogy a drága Midást, aki miatt a boltot vettem, elveszítsem, viszont az adósság, mellyel a

bolt meg van terhelve, a nyakamon maradjon?” Tudod, mit kérdezett tőlem Démostenész? „Mért olyan fontos neked ez a Midás? És ha kiderül, hogy makedón kém? És ha téged is megvádolnak, hogy összejátszol vele?”

MIDÁS Te meg, látom, reszketesz az ijedségtől, kisleányok.

EPIKRATÉS Igenis reszketek, de csak miattad, mert féltetek.

MIDÁS Te csak ne félts engem, úgysem fogok nálad megöregedni.

EPIKRATÉS Ha akarod, felszabadítalak. Még azt is elintézem, hogy teljes jogú athéni polgár lehess!

MIDÁS No és a bélyeg, ami az arcomra van sütvé, azzal mi lesz?

EPIKRATÉS Majd a másik oldalról nézlek. Tudod, hányan járnak megbélyegzett arccal? Mégis hogy fenn hordják az orrukat! Azt mondd meg: akarod-e, hogy a gazdád maradjak? A gazdád és a jötevőd?

Jön Hypereidés és Thais

HYPEREIDÉS Ez itt a barátnőm, Thaisnak hívják. Vagy talán ismeritek egymást? Olyan furcsán nézel rám, Epikratés.

THAIS Ugyan honnét ismerném? De viszont milyen szép, izmos rabszolgája van, frissen kopaszra nyírva. És a karja frissen van gyantázva. Meg a lábszára is.

EPIKRATÉS Eredj, Midás, hozz egy kancsó bort a nagyobbik amforából! Szedd a lábad, egykettő.

THAIS Várjál csak, Midás, hadd nézzelek meg egy kicsit közelebbről. Hadd lám az arcodra süttött rabszolgabélyeget. Jaj, ez nagyon durva. Ilyet csak a makedónok csinálnak.

EPIKRATÉS Ugrás, Midás, eredj már! Azt akarod, hogy szomjazzon ez a gyönyörű lány?

MIDÁS Inkább az ellenkezőjét akarom, kisleányok. (El)

HYPEREIDÉS Tehát igaz, amit rebesgetnek a szőkevény rabszolgáról. No de mindegy, te tudod. Annyit panaszkodtál nekem, hogy egészen megsajnálalak. Kitaláltam egy mindnyájunk számára elfogadható megoldást.

EPIKRATÉS A börtön?

HYPEREIDÉS Egyfelől kapod a rabok ellátmányát, másfelől a rabok ingyen dolgoznak... Nem látszol túlzottan lelkesnek, ahhoz képest, hogy mekkora jövedelem. Gondolj bele, egy csomó férfi egyaránt.

EPIKRATÉS Megnéztem a börtönt, le van rohadva. Alig egy-két piaci tolvaj döglődik benne. Azokból nem fogok megtollasodni.

HYPEREIDÉS Csak várj egy kicsit, majd meglátod! Lesz ügyvéd rabod, lesz hajóskapitányod, színészed, még hadvezéred is lesz! Amit akarsz. Ez volt a jó hírem. A másik hírem még jobb. Tízezer pajzs és kard. Azt kérdezed, honnét szerzünk rá pénzt? Emiatt ne fájjon a fejed. Csak egy nevet mondd: Harpalos. A nagy pénztárnok. Iderepült hozzánk. Aranymadár vaskalickába. Addig is hitelbe fölvásároljuk a fegyvereidet. Az állam hitelezőjének lenni az a legjobb. Valóságos főnyeremény.

Jön Midás, kezében kancsó bor

MIDÁS Szomjan halt már a borzas tollú kismadár?

THAIS Hypereidés, ne hagyj, hogy a rabszolga töltsön nekem.

HYPEREIDÉS Igyál szépen, csak ne nagyon rúgj be, és hagyjál minket beszélgetni.

EPIKRATÉS Midás, más dolgod egyelőre nincsen, akár el is mehatsz.

MIDÁS Örökre?

HYPEREIDÉS Tényleg jó lenne, ha megszabadulnál tőle.

EPIKRATÉS Szó sem lehet róla. Midás az enyém. Midás, menj ki a szobából.

MIDÁS Ha unjátok a kisleányt, akár utánam is küldhetitek. (El)

HYPEREIDÉS Én a helyedben sokkal messzebbre küldeném. No de mindegy, te tudod.

THAIS Megszagolhatom a kenőcsöket?

HYPEREIDÉS Maradj nyugton, vagy méssz Midás után.

THAIS (kinyit egy tégelyt) Jó, akkor csak egyet.

HYPEREIDÉS Tehát ott tartottunk, hogy a helyzeted rendeződött.

Kezedben van a börtön. Akkor most térjünk át a komoly dolgokra. Tulajdonképp egy apróságról volna szó.

EPIKRATÉS Jobban örülnék, ha valami jelentős dolgot kérnél.

HYPEREIDÉS Szeretném, ha tanúskodnál.

EPIKRATÉS Ez neked apróság? Mégis ki ellen?

HYPEREIDÉS Csak az igazat kell majd mondanod, a szintiszta igazat.

EPIKRATÉS Előre megmondom, hogy arra nem vagyok hajlandó.

HYPEREIDÉS Ha választhatunk a nagyobbik rossz és a kisebbik rossz között, akkor a kisebbik rossz a jó. Csak egy nevet mondd.

EPIKRATÉS A nagy szónok nevének akarod kimondani?

HYPEREIDÉS Ha akarod, nem mondom ki. Az nem az én dolgom, hanem a tiéd.

EPIKRATÉS A legjobb barátom.

HYPEREIDÉS Ó, ez megható. A barátságot mindig is nagyra becsültem. Holnap egyhangú szavazással megfosztjuk arkhóni méltóságától, és vád alá helyezzük.

EPIKRATÉS Csak azt ne kívánd, hogy tanúskodjak ellene.

HYPEREIDÉS Éppen azért kívánom, mert a barátja vagy. Amit az ellenségei mondanak, az nem számít. De amit a barátja tanúsít... – Most mi bajod van? Jöttél hozzám tegnap. Úgy sírtál, mint egy fürdőskurva. „Mért nem a tisztességes, nemzeti érzelmű vállalkozókat támogatja az athéni állam?” Könnyörögtél, hogy segítsék. Segítettem, vagy nem? Börtönigazgató leszel, komoly ember leszel. Meglátod, nem olyan nagy dolog.

EPIKRATÉS Nem értek az ilyesmihez. Nem tudom, hogy kell ezt csinálni.

HYPEREIDÉS Ott voltál, amikor Démostenész végezte a vagyonbecslést? Igen, ott voltál. Láttad a zsákokat, amelyekben az arany volt? Láttad. Tanúsítod, hogy Démostenész törte fel a zsákok tetején a király pecsétjét? Tanúsítod. Ennyi.

EPIKRATÉS Annyira fontos ez neked?

HYPEREIDÉS Jól van, te tudod. Más is megteheti nekem ezt az apró szívességet. Csak aztán vigyázz magadra. Ez a te makedón rabszolgád igen gyanúsán viselkedik. Egyes polgárok rád is görbe szemmel néznek miatta. Hiába mondom, hogy ez a Midás nem csinál semmi rosszat, vagy ha mégis, te biztosan nem értesz egyet vele; ők azt jobban tudják. Arra gondolj, hogy mindenképpen a börtönben fogsz kikötni. Vagy igazgató leszel ott, vagy valami más.

THAIS Akkor most már nekem is tehetsz egy apró szívességet, Epikratés. (Köinti egy tégely tartalmát) Légy oly kedves, nyald fel ezt a finom balzsamot. Meg ezt is, meg ezt is. (Egyre több üveget önt ki) Nem bírom, hogy ezek a palackok olyan törékenyek. Utálom az üvegpalackokat!

EPIKRATÉS Hagyd abba! Hagyd már abba!

HYPEREIDÉS Vigyázz, kisleány, mert a végén te fogod felnyalni.

MIDÁS (jön) Úgy hallottam, hívtál, kisleányok?

EPIKRATÉS Mit keresel itt? Nem hívtalak. Takarodj innét!

HYPEREIDÉS Most mit üvöltöztél? Nem akarod eladni ötöt?

EPIKRATÉS Kit ötöt?

HYPEREIDÉS Eztet ötöt, a sima bőrűt. Látod, hogy nem való neked. Mindjárt megyek Harpaloshoz. Amióta megszavaztuk a menedékjogot, egész gyakran látjuk egymást. Tegnap mondta, hogy megvásárolná ezt a bélyegzett pofáját. Hát igen, izlések és pofonok nem egyformák. Itt az adásvételi szerződés. Kérdeztem valamit. Ne is válszólj, csak írd alá.

THAIS Látod, Epikratés, te az adásvételi szerződést írod alá, Hypereidés meg engem fog aláírni, nem is egyszer. De azért ezt a szép üveget még elviszem. Menjünk, Hypereidés.

Hypereidés és Thais el

MIDÁS Akkor én is megyek, kisleányok.

EPIKRATÉS Hova méssz?

MIDÁS Tőled el.

EPIKRATÉS Mit képzelsz? Azt hiszed, hogy elengedlek? Soha!

MIDÁS Ne hülyeskedj, most írtad alá. Eladtál. Lemondtál rólam. Ha nem írtad volna alá, a tiéd maradnék, de aláírtad. És még vissza akarsz tartani?

EPIKRATÉS Nem voltam eszemnél, amikor aláírtam. Maradj velem, Midás.

MIDÁS Ha csak rád nézek is, elhányom magam. Te nagy rakás szerencsétlenség. Megyek az én Harpalosomhoz. Ne akarj versenyezni a makedónokkal, te buzi görög. (El)

TIZENHARMADIK JELENET

Harpalos szállása egy athéni fogadóban

DÉMOSTHENÉS Akkor tehát láttad a listát a magaddal hozott aranyedényekről és csecsebecséről. Láttad és tudomásul vetted.

HARPALOS Várjál, Démostenés, ne siess. Eddig még senki sem bánta meg, hogy szemtől szemben látta Harpalost. Például ez a serleg itt, ez elkerülte nagybecsű figyelmeket.

DÉMOSTHENÉS Nem az én figyelmemet kerülte el, hanem azokét, akik a listát összeállították. Ez nincs rajta a listán.

HARPALOS Mielőtt megválnék tőle, töltsük meg borral, és ürítsük a te egészségedre. – Midás, gyere!

MIDÁS (jön) Itt vagyok, nagyfőnök.

HARPALOS Töltsd meg ezt a serleget, Midás – ahogy a tragédiaköltő mondja –, „ne a köznapok savanyú kortyaival”.

MIDÁS Értem a gyöngéd célzást, nagyfőnök. Remélem, vendéged is érti, amilyen művelt embernek látszik. (Egy zacskóból érmekeket ráz a serlegbe.) Egyébiránt még egy vendéged érkezett. Kint vár. Meg fogsz lepődni.

HARPALOS Végezd a dolgot, Midás. Meglepődni azután is ráérünk.

DÉMOSTHENÉS Csak azt áruld el, Harpalos, hogy ezt az aranyat hidegen vagy olvasztva kell-e meginni? És vajon melyikünk issza az első kortyot? Te meg mit akarsz, Midás? Téged is listára vegyelek?

MIDÁS Midásnak Midás vagyok most is, a többit meghazudtolja a szerencse forgandósága. Sem én nem vagyok Epikratés tulajdona többé, sem ő nem a te ügyfeled. Ám te még lehetsz az ő ügyfele nemsokára.

HARPALOS Én is szőkevény vagyok, ő is szőkevény: a zsák megtalálta – vagy megvásárolta – foltját. Elszöktem, hogy becstelen, élő gazember legyek, mivel nem akartam becsületes jó ember hullája lenni.

Te mi szeretnél lenni, Démostenés?

MIDÁS Behívjam a vendégedet, nagyfőnök? Régebben kopogtatás nélkül is beléphetett hozzád.

ANTIPHÓN (belép) Ne hidd, hogy hozzád jöttem, Harpalos.

HARPALOS Tudd meg, Démostenés, hogy ez a jóember az én titkárom volt még nem is oly régg. Titkár a szó szoros értelmében: titkaim tudója, bizalmas ügyeim intézője. Nem ismerek embert megbízhatóbbat nála. Becsületes, tapintatos, körültekintő. A továbbítandókat átadja, a megtartandót megőrzi. Ő a hűség mintaképe. Hűséges volt hozzám a dicsőség napjaiban, amikor még a király barátja voltam, amikor fejedelmek hozták az adót, hercegnők tárták elem kincseiket és bájait; és hűséges a bajban is, most, hogy földönfutóvá lettem, hogy reszketnem kell a pusztá életémért. Hűséges, mondom, ellenségemhez, Antipatroszhoz. Tőle jöttél? Vagy nem?

ANTIPHÓN Ne kívánd, Harpalosom, hogy ennél is jobban megalázzalak.

MIDÁS És én? Engem már észre sem veszel?

ANTIPHÓN Kis hal vagy te nekem. Majd Antipatrosz levakarja rólad a pikkelyeket, ha visszakerülsz a kezébe! De nem ezekhez a halakhoz intézem szavaimat, mert a halak némák, te azonban jó nevű szónok vagy, Démostenés! Lásd és halld a makedón fővezér levelét! „A király nevében! Athén felelős vezetőinek. Döbbenettel és haraggal értesültünk róla, hogy Harpalos, a földet minden lépésével megszeméltető bűnöző...”

HARPALOS Én ezt azért pontosítanám, mert téged, Démostenés, még nem szomorítottalak meg. Téged sem, Midás. Antiphónról már nem is beszélve.

ANTIPHÓN Hogy tehát említett Harpalos „városotokban menedékre talált, sőt orzott kincseit is falaitok közt rejtegeti. Tudjátok meg, hogy ezzel orgazdáva, cinkossá és bűnrészessé tettétek magatokat, és fejetekre idéztek a király bosszuló dühét, melynek sújtó porölye mi vagyunk. Ha csak át nem adjátok nekünk említett Harpalost a lopott kincsekkel együtt, e sorok tudomásulvétele után, három napon belül.”

HARPALOS Mit képzelsz, Antiphón? Hogy az athéniak seggbe rúgják saját adott szavukat? Túl nagy emberek ők ahhoz. Vagy azt hiszed, hogy engem összehajtasz és bedugsz a köpönyeged alá, hogy kicsempészhesz? Ahhoz meg én vagyok túl nagy ember!

ANTIPHÓN „Ha megfogadjátok intő szöveget, úgy igazság helyett kegyelemre számíthattok, ha azonban ellenkeznétek, vagy kibúvót keresnétek, úgy városotokban kő kövön nem marad...”

HARPALOS Jól van, jól van, most már a lényegét úgyis hallottuk, pi-hen-jél.

ANTIPHÓN Azért a keltezését még felolvasom. „Kelt Lamia várában, Boédromiön hónap közepén, Árés napján.” Nos, Démostenés?

DÉMOSTHENÉS Ne kívánd, Antiphón, hogy arkhontársaim és a nép tudta nélkül alattomban válaszoljak neked. Annyit mondhatok, hogy Athénban szent a vendégjog. Én megmondtam, hogy ne adjunk menedéket Harpalosnak, mert baj lesz belőle; de ha már egyszer befogadtuk, gyalázat volna kiszolgáltatnunk üldözőinek vagy inkább hóhérainak.

HARPALOS Látod, öregem, ezt kellene a makedónoknak is megtanulniuk.

ANTIPHÓN Vagy úgy! Most már minden világos. Mennyibe került a becsületed, Démostenés?

HARPALOS Inkább tőlem kérdezd, hogy mennyit adtam érte.

ANTIPHÓN Tőled nem kérdezek semmit, te már meghaltál.

MIDÁS És én? Én még csak meg sem haltam?

ANTIPHÓN Igaz is, Démostenés, van egy hírem a számodra. Mit gondolsz, hol tölti az időt a lányod?

DÉMOSTHENÉS Gondolhattam volna. Elraboltatok barbár szokások szerint. De én nem hagyom magam megszarolni!

ANTIPHÓN Nem kellett azt rabolni, jött az magától. Amilyen elfoglalt ember vagy, észre sem vetted, hogy a csipkefa bimbója kihajlott az útra! Pedig érzelmek is vannak a világon. A szép kislány és a harc-edzett katona! Antipatros kemény ember, hozzászokott a fáradalmakhoz és a nélkülözéshez, bírni fogja szusszal a szerelmet is.

DÉMOSTHENÉS Ha tényleg elraboltatok, egy okkal több, hogy ne adjuk ki Harpalost.

HARPALOS Ha váltságdíj kell, segíthetek.

ANTIPHÓN A te életedet meg hagyjuk, Démostenés, de csak a tiédet, és csak a lányod miatt.

TIZENNEGYEDIK JELENET

A börtön kapuja előtt. Nők gyerekekkel

ELSŐ NŐ Láttál már ilyen kavarodást, Praxagóra? Az egész város megbolondult! Oda nézz, mekkora csődület van lent a kikötőben! Talán visszajöttek a száműzöttek?

HARMADIK NŐ Nem csoda, hogy felfordulás van! Mindjárt kezdődik a népgyűlés! Ma döntenek el a honatyák, hogy mi legyen Harpalossal.

ELSŐ NŐ Ha engem kérdeznének, én azt mondanám, hogy jobb lesz, ha kiadjuk őtet a makedónoknak, de a kincsei maradjanak csak itt!

MÁSODIK NŐ Harpalos kincse! Ugyan, hol van az már! Mit gondolsz, miből épülnek azok a szép házak ott lent, a kikötő mellett?

HARMADIK NŐ Nem kapsz peracet, Nikias, nincs pénzünk! Ha majd az apád megjön a népgyűlésből, és ideadja nekünk a három garast, ami jár neki, majd akkor beszélünk a perecről is, de az apátok, amilyen álomszuszek, biztosan elkéssett, és akkor csak egy garas jár neki, és azt az egy garast borra költi a kocsmában, amilyen részeges fajánkó!

ELSŐ NŐ De hiszen még el sem kezdődött a népgyűlés! Nem baj, majd ha nekünk, férjes asszonyoknak is szavazati jogunk lesz, majd akkor!

DÉMADÉS (jön) Szépséges hölgyeim, tudjátok-e, mi a nagy újság?

HARMADIK NŐ Oda nézzetek! Démadés megmosakodott! Vagy legalábbis levakar magáról kilenc réteget!

MÁSODIK NŐ És beillatosította magát, bizony ám! Talán liliomot ültetett a hónod alá? Vagy kifosztottad Epikratés illatszerboltját?

ELSŐ NŐ Ne fogdod a bácsinak az ünneplőruháját, Kleombrotos, mert biztosan lopta valahonnét, és akkor ki kell fizetni! –

MÁSODIK NŐ Ejnye, Démadés, micsoda tipp-topp úriember lett belőled! Vigyázzál, mert ha így folytatod, még a végén megkívánlak!

HARMADIK NŐ Én is! Én is! Gyere, Démadés, hadd csaljam meg a férjemet, a férgemet! – Ne ugrálj, Timoleos!

MÁSODIK NŐ Nem kell annyit finnyáskodni! Az én uram leprás, ennek meg csak herpesze van!

DÉMADÉS Na most akkor megmondom, mi a nagy újság.

MÁSODIK NŐ Azt már tegnap is megmondtad. Azt mondtad, hogy megbukik.

DÉMADÉS De ma tényleg megbukik! Mielőtt lemegy a nap. Sőt, mielőtt mi elmegyünk innét. És tudjátok, miért bukik meg?

MÁSODIK NŐ Ők nem tudják, de én tudom.

ELSŐ NŐ Én is tudom, én is tudom. Várjunk csak: miért is?

HARMADIK NŐ Mért olyan fontos nektek az a Démostonés? Ki nem szarja le? Ötvenéves elmúlt, de még mindig borotválja a szakállát.

ELSŐ NŐ Hát akkor nem csoda, ha megbukik.

MÁSODIK NŐ Persze hogy megbukik, ha egyszer a Harpalos kitömté arannyal, hogy mellette szavazzon. Csak azt tudnám, hogy engem mért nem akar megvesztegetni senki? Én is megszavaznám a rohadt hímringyót.

ELSŐ NŐ Szerintem nem azért bukik meg. A vesztegetés nem olyan nagy ügy. Mindenki meg van vesztegetve. Szerintem a lánya miatt bukik meg.

MÁSODIK NŐ Igen, hallottam, hogy eltűnt. Elég nagy kurva volt.

HARMADIK NŐ Nem tűnt el. Én azt hallottam, hogy elrabolták a makedónok.

ELSŐ NŐ Kutyafülét rabolták! Átszökött a makedón fővezérhez! A drágalátos Glykéra! Mindig tudtam, hogy szuka lesz belőle!

DÉMADÉS Hát én éppen ezt akartam elmesélni, de ha ti jobban tudjátok... Na, ide nézzetek! Most én vagyok Glykéra. Én vagyok a nagy-nagy politikusnak az iciri-piciri leánya. Egy leánygyermek. Nézzetek, micsoda melleim vannak, és milyen kurva jó a seggem. Miért, nem jó? Na, azért. Szóval én vagyok a ti Glykérátok, egy tök normális athéni csajszi. Mondom, tök normális. Arról nem tehet, hogy az apja egy nagy-nagy politikus. Szóval Glykéra vagyok, mendegélek, riszálok, lötyögtek, na és akkor hallok egy kis makogást, makk, makk, makk, makkedón szuka lettem. Hoppá. Már itt is van a makk, makk, makk fővezér. Hoppá. Antikám, patroszkám, mi van a kezemben? És mi van a számban? Hú de nagy makk, makk, makk, hoppá. Szűk a szuka, szuka szűk. Addig nem tágítok, amíg tágítottok. Hú, ez nagyon rossz vicc volt, bocs. De ezt nem én mondom, hanem a ti aranyos kis Glykérátok.

ELSŐ NŐ Tudod, ki az aranyos kis... tudod, ki?

DÉMADÉS Most mért haragudtok rá? Nem csinál ő semmi rosszat, nem is kíván semmi rosszat, csak egy jó nagy faszt kíván. Nem elég neki az a két-három kulturált athéni fütyike, neki a barbarbar... baromi nagy barbárok tetszenek. Nem akar ő elárulni minket, ő csak élvezni akar... minket. Nem jön ide a makedónokkal, nem sikít azok a fülükbe, hogy barátaim, barbárim, durr bele, játsszunk piros pecsenyét. Mert azért van itt egy kis hájacska meg májacska! (Az egyik gyerekhez) Jaj de szép kisfiú vagy, egyem meg a szívedet. Olyan kis guszta húsuk van ezeknek az athéni kisgyerekeknek – ez az, amit Glykéra nem fog mondani, de ti mégse haragudjatok rá.

MÁSODIK NŐ Én az ilyenek beletömnék a picsájába egy nyálkás durbincset.

ELSŐ NŐ Azt még csak értem, hogy nyálkás, de mi az, hogy durbincset?

DÉMADÉS Kis halacska, akit nem lehet megenni, mivel tele van tüskékkel, és csurog belőle a takony.

HARMADIK NŐ És ezt Démostonés is tudja?

DÉMADÉS Nézzetek csak: éppen itt jön a többi arkhónnal együtt. Maradjatok csendben, figyeljétek: valami nagyon bűdös dolog történik mindjárt. Idáig érzem a szagát.

Jön Démostonés, Hypereidés, Hagnónidés, Aiskhinés és Alkaios

HYPEREIDÉS Már megint ellentétes véleményen vagyunk, Démostonés. Viszont szép vastag sálat kötöttél a nyakadba. Kitől kaptad? DÉMOSTHENÉS Ti most Harpalos kiszolgáltatását követelitek. Én pedig azt mondom: ha a történet után kiadjuk a makedónoknak, Athén a hitszegés örök jelképe lesz.

HAGNÓNIDÉS Nem az a hitszegő, aki soha nem követ el hitszegést, hanem aki jobb ügyhöz méltó buzgalommal veszi védelmébe a hitványakat.

HYPEREIDÉS Tényleg szép ez a gyapjúkendő. Megvéd a megfázástól meg a torokfájástól, meg attól is, hogy elvágják a torkodat.

ALKAIOS Törődnél inkább a vagyonebecslésben szereplő kincsekkel!

HYPEREIDÉS Ezt most nekem mondd vagy Démostonésnek?

DÉMOSTHENÉS A vagyonebecslést befejeztük, méghozzá sikeresen.

ALKAIOS És akkor a sikerre üríthetjük serlegünket. Mert ugye az a bizonyos serleg közös. Vagy csak a tiéd?

DÉMOSTHENÉS Most többről van szó, mint holmi serlegekről.

HAGNÓNIDÉS De itt jön Epikratés. Ugyan mit keres itt?

Jön Epikratés, Hagnónidés elállja az útját

HAGNÓNIDÉS Halihó, barátocskám! Te nem mégy népgyűlibe?

EPIKRATÉS Ezt éppen ti kérditek? Mert akkor elmondhatom –

ALKAIOS Nocsak, próbáld elmondani! Hallgatunk.

EPIKRATÉS Eresszetek, nem érek rá. Megyek a börtönbe.

DÉMOSTHENÉS Mit keresel te a börtönben?

EPIKRATÉS Ne szólj hozzám, Démostonés, csak te ne szólj hozzám, nagyon kérek!

DÉMOSTHENÉS Harpalostól kellett megtudnom, hogy eladtad azt a rabszolgát, aki miatt pereskedünk!

EPIKRATÉS Már nem vagyok az ügyfeled. (Belép a börtön kapuján)

ALKAIOS Lehetett volna kedvesebb is.

DÉMOSTHENÉS Ennek az embernek elment az a kevés esze is, ami volt. És még dicsekszik is. „Meyek a börtönbe.”

HYPEREIDÉS Elfelejtettük mondani, hogy ő az új börtönigazgató.

DÉMOSTHENÉS Ti meg vagytok bolondulva. A macskámat sem bízom rá, nemhogy a börtönömet.

HYPEREIDÉS Szerinted alkalmatlan rá?

DÉMOSTHENÉS Ez az ember mindenre alkalmatlan. Kár volt védenem fogadnom, nem érdemelte meg.

HYPEREIDÉS Saját szemünkkel meggyőződünk róla, hogy a legnagyobb hozzáértéssel látott munkához.

DÉMOSTHENÉS Majd én megmutatom, hol válik el a szabad ember a raboktól! Várjatok meg, mindjárt jövök! (Bemegy a kapun)

HAGNÓNIDÉS Még hogy mindjárt jön! Micsoda felelőtlen ígérgetés!

ALKAIOS Szerintem közönséges hazugság. Nem jön mindjárt.

AISKHINÉS Egy szót sem értek az egészből. Ez talán azt jelenti, hogy?

HAGNÓNIDÉS Majd a bíróság előtt védekezhet. Ugyanúgy megilleti a szabad védekezés lehetősége, mint bárki mást.

HYPEREIDÉS Ne dumáljatok már! Csináljátok!

HAGNÓNIDÉS Várjatok meg, mindjárt jövök! (Bemegy a kapun)

ALKAIOS Jövök mindjárt! De megvárjatok ám! (Bemegy ő is)

HYPEREIDÉS Aiskhinés, te nem akarsz bemenni?

AISKHINÉS Egyelőre csak befelé vezetnek a lábnyomok. Majd ha kifelé is látok lábnyomokat, akkor őket követem.

DÉMADÉS (előrelép) Ti vagytok a legnagyobb sikkasztók, mert a szemünk láttára elsikkasztottátok Harpalos aranyserlegének új tulajdonosát, azt a nagy tehetségű férfit, aki vastag gyapjúkendőbe burkolta nyakát, mert láza van, de nem akármilyen láza, hanem aranyláza, és mert megfájdult neki, nem a torka, hanem Harpalos pénzére a foga, és aki csupán Harpalos pénzét rakta el, ti azonban őt is elraktátok Harpalos pénzével együtt, és nem tudom, vajon sápadnátok vagy pirulnátok-e, ha a nyilvánosság előtt megkérdeném tőletek: vajon hová raktátok el magát Harpalost?

HYPEREIDÉS Én téged semmibe veszek, te bűdös sajt.

DÉMADÉS Vegyél csak, cimborá, vegyél bármibe, felőlem akár semmibe is, csak a szádba ne vegyél, mert valóban kissé bűdös, de nagyon kemény sajt vagyok, nehogy aztán belém törjenek a te fiatalos tejfogaid!

Dulakodás zaja. Jön Hagnónidés és Alkaios

HAGNÓNIDÉS Az a nyiszlett kis ember egészen megvadult. Felkaptott egy botot vagy rudat, vagy póznát, vagy cölöpöt, vagy szolgafát, és azzal csapkodott. Nézzétek a fejemet, csupa vér!

ALKAIOS Így hát nem vehetitek rossz néven tőlünk, hogy ő is kapott egy kis dádat. Ne higgye mán, hogy velünk olyan könnyű kibabrálni.

AISKHINÉS Meg sem dicsértek, amiért olyan okos vagyok, hogy nem mentem be az oroszlán barlangjába?

HAGNÓNIDÉS Nagyon okos vagy. Hadd simogassam meg azt az okos koponyádat.

MÁSODIK NŐ Oda nézzetek már, ez tényleg megbukott!

ELSŐ NŐ Bukjon meg a többi is!

HARMADIK NŐ Okostojások, tolvajok, demokratikus gazemberek!

HYPEREIDÉS Ti asszonyok, ti csak ballagjatok szépen haza. Később lehet róla szó, hogy szavazati jogot kaptok. Seperjete a házatok előtt, kavarjátok a rántást, neveljétek szép kis gyermekeiteket, mi pedig meghozzuk a magunk törvényeit. Meg a tieiteket is. Itt az összes arkhón? DÉMADÉS Éljen az arkhón meg a hon, tünjetez innét, sicc.

Hypeireidés és az arkhónok el

Na, ide figyeljétek, öreg fiúk és lányok, anyóspajtások, cuncimókuskok, faszfejek, tramplik és debellák, tahók, bunkók, bugrisok meg a nóstényeik! Idegyertek, mutatok valamit, de jól nézzétek meg, mert csak egyszer mutatom, kétszer nem. Először jobbra nézzétek, ott a népgyűlés, ahol a teljes jogú polgárok – látjátok? – ebben a pillanatban szavazzák meg, hogy Harpalost kiadják a makedónoknak, és hogy a poroszlók tüstént induljanak, rögtön tartóztassák le – tessék, már indulnak is! –, most hajoljatok át a mellvéden, és nézzétek balra lefelé, a tengerpart felé. Látom a szemedet, Praxagóra, hogy téged az a jó növésű, kopasz gyerek érdekel, aki mögötte lépked, pedig az csak egy rabszolga, Midás a neve, én egyszer kipróbáltam, de nem annyira jó, mint képzeled, illetve kurva jó volt, bevallom. És most érkeznek a kikötőbe, most szállnak fel a libegő szalagokkal és aranykarikákkal díszített makedón hajóra, most húzzák fel a horgonyt, most szépen kifut a felcíomázott hajó a tengerre. Harpalos megszökött! Hé, fogjátok meg! Igyátok ki a tengert! Szaladjatok utána!

Hypeireidés, Hagnónidés, Alkaios poroszlókkal átrohannak a színen

HYPEREIDÉS Fogjátok meg! Ne hagyjátok, hogy hajóra szálljon! Hol a csónak?! Hol van ilyenkor a parti őrség?

Kirohannak

DÉMADÉS Kár, hogy elment, de ne féljétek, mindjárt visszajön.
HYPEREIDÉS (*berohan*) Elrendelem a házkutatást a következő polgároknál... Egy pillanat... Nincs meg a lista... (*Kirohan*)
DÉMADÉS Én már nem hiszek Démostenés bűnösségében. Aki bűnhődik, az nem lehet bűnös. Szerintem csak egészen keveset lopott, mert egy kissé hülye, de tőle kitelik, amilyen irtózatosan hülye, hogy az égvilágon semmit sem lopott.
EUXENIPPOS (*jön*) Athéni férfiak és nők, jóserejű álmod láttam. Fel szállt egy fehér füstgomoly, majd rögtön egy fekete füstoszlop tekeredett köréje, és úgy fojtogatta, mint hősínű nyúlfiat a sötét kígyó. Ez pedig azt jelenti, hogy Athén városát rövidesen hatalmas erejű ellenség veszi körül.
HYPEREIDÉS (*berohan*) Rendkívüli bejelentést tesz! Mindenki őrizze meg nyugalma! (*Kirohan*)
DÉMADÉS Én csak annyit mondok nektek: nyugi, nyugi. Először is dugjátok el mindent, aztán lopjátok el mindent, aztán jelentsetek fel mindenkit, először azért, mert lopott, aztán azért, mert nem hagyott lopni, aztán azért, mert összejátszott a makedónokkal, aztán azért, mert uszított a makedónok ellen, és ezt addig kell csinálni, amíg mindenki ott nem punnyad a kulimászsban. Részemről ennyi volt a filozófia.

TIZENÖTÖDIK JELENET

Börtön

EPIKRATÉS Azt hallottam, hogy valahol itt a falban lakik egy kígyó. A hasadékokban tekereg. Éjszakánként előbújik, és megeszi a patkányokat. Azok meg visítanak és cincognak, miközben a kígyó szép lassan lenyeli őket. Nyiff, nyaff, nyuff. Hallod? Az egyik épp most került sorra. Illetve mégsem. Sajnos tévedtem. Ez nem patkány, hanem az öreg Phókión. A saját felesége jelentette fel. Elromlott a házasság, és így akar megszabadulni az öregtől.
DÉMOSTHENÉS Megfordult a helyzet, most én vagyok a te ügyfeled. Csak az a különbség, hogy nem egészen önként.
EPIKRATÉS Talán csak megengeded, hogy körülnézzek a saját börtönomben. Hogy például rendben van-e az ellátás. – Te, figyelj. Sú-

gok neked valamit. De kérlek, maradjon köztünk. – Nagyon félek.
DÉMOSTHENÉS Remélem, nem tőlem.
EPIKRATÉS Neked persze könnyű. Az, hogy én vagyok az új börtönigazgató, az csak az egyik dolog. A másik az, hogy tanúskodnom is kell. Nem tudnánk ketten kitalálni valami használható vallomást?
DÉMOSTHENÉS Ellenem?
EPIKRATÉS Te vagy itt a fontos ember. Különben is kirázod a kisujjadból. Amilyen tehetséges vagy. De van egy másik lehetőség is. Szóltak nekem, hogy szóljak neked.
DÉMOSTHENÉS Nem, köszönöm szépen, ilyen ajánlatot elvből nem fogadok el.
EPIKRATÉS Te máris rájöttél, hogy mit akarok mondani? Akkor jó, mert nekem nehéz is volna szavakat találni rá. Nekem ahhoz nincs elég eszem. Szóltak nekem, hogy szóljak neked, és én szóltam.
DÉMOSTHENÉS Szóval azt akarjátok, hogy szökjek meg? De hát csak most csaltatok törbe.
EPIKRATÉS Az mindegy. Könnyörgök, menekülj!

Jön Hagnónidés és Alkaios

HAGNÓNIDÉS Tényleg elhitted, hogy törbe csaltunk?
ALKAIOS Pedig mindössze annyi történt, hogy a hazának szüksége van rád. Rendkívüli helyzetben rendkívüli eszközhöz kellett folyamodnunk. Harpalosnak is megengedtük, hogy megszökjön.
HAGNÓNIDÉS Rendkívüli megbízatást ruháztunk rád. Átszöksz a makedón táborba. Elmondod nekik, hogy Harpalos nincs a városban, és hogy méltányos feltételek mellett a város megadja magát. Igyekezni rábeszélni a fővezért, hogy tanúsítson kíméletet. Mi pedig ezalatt látszólag, de csak látszólag – tényleg, valóban csak a látszat kedvéért! –, vádat emelünk ellened.
DÉMOSTHENÉS És mivel fogtok vádolni, ha szabad érdeklődnöm?
HAGNÓNIDÉS Majd megtudod. Hamisnak fog bizonyulni.
ALKAIOS Tedd meg ezt a vakmerő lépést városodért, ó, Démostenés! Mint már annyiszor, ezúttal is a te kezében a haza sorsa, és csak azért nem állítom, hogy rajtad a világ szeme, ó, Démostenés, mert a világ szeme, Démostenés, rád nézve be van kötve.
DÉMOSTHENÉS És arról miként vélekedjek, hogy az imént meggyilkoltátok az öreg Phókión?
ALKAIOS Az csak egy nagyra nőtt öreg patkány volt, akinek ráléptem a farkára, illetve rá sem kellett lépniem, tudniillik beszorult egy kő alá, teljes mértékig magától, pontosabban lakik itt egy kígyó a falban, és az kapta el szegénykémet, és tényleg nyöszörgött, amíg volt benne élet, ám ebben én a magam részéről nem látok semmi meglepőt.
DÉMOSTHENÉS Akkor inkább –
HAGNÓNIDÉS Ez már beszéd! Én is azt mondom, hogy akkor inkább. Addig sem az athéni állam foglya vagy.

Közrefogják és kiviszik

TIZENHATODIK JELENET

Országút

ARKHIAS Na ugye, megmondtam. Ott jön.
KALLIMEDÓN Megmondani megmondtad, csak az a baj, hogy mindig te mondasz meg mindent. Olyan vagy, mint egy rossz színész, aki rablót játszik.
A HARMADIK Maradjatok már csöndben! Már így is szétduzzan a fejem, olyan ideges vagyok.
KALLIMEDÓN Te csak ne legyél ideges. Egyelőre még nem csináltál semmit. Majd utána lehetsz ideges.
ARKHIAS Egy kicsit húzódjatok hátrább. Az nagyon fontos, hogy meglepődjék. A meglepődés az emberi dolgok lényege. Volt egy színész barátom, aki egyszer megkapta Kreón szerepét, és volt egy olyan jelenet, hogy hirtelen előbújt a föld alól, így. És azt kiáltotta: Kreón hullajtja könnyeit!
A HARMADIK Ki az a hülye, aki hisz Kreón könnyeinek?

Jön Démostenés

ARKHIAS Nocsak, nicsak. Hová lesz a séta?
KALLIMEDÓN Mert ez ugyebár a lamiai országút. Abból az irányból várható az ellenség. Te meg mintha éppen arrafelé mennél.
A HARMADIK Nem akarunk feltartóztatni, á, dehogy. Csak figyelmeztetünk. Igaz?
DÉMOSTHENÉS Nincs pénzem.
KALLIMEDÓN Persze.
ARKHIAS Ahogy az *Antigoné* halhatatlan költője mondja: „Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincsen semmi.”
DÉMOSTHENÉS Ismerlek téged. Te régebben színész voltál.
ARKHIAS Na ugye, megmondtam. Látjátok, még emlékszik rám a közönség. Én játszottam Kreónt.
KALLIMEDÓN A barátom kérdezett valamit az előbb. Azt kérdezte, hová lesz a séta? Te meg, amilyen pökhendi vagy, nem is válaszolsz.
ARKHIAS Nem értem, hogy mért nem hagyod békén. Egyszerűen csak sétál, mert erre szottyant kedve.
KALLIMEDÓN Sétálunk, sétálunk, egy kis dombon lecsücsülünk, csücs. Jót tesz a bélműködésnek. Mert az embernek a belei –
DÉMOSTHENÉS Meg akartok ölni?
KALLIMEDÓN Légy szíves, ne vágj a szavamba. Úgy viselkedel, mint egy bunkó paraszt. Pedig művelt embernek látszol.
ARKHIAS Nemcsak látszik, az is. Színházba jár. Onnét ismerem. – Te vagy Démosthenés, a híres államférfi. Ott ültél az első sorban, az arkhónoknak fenntartott helyen. Előadás végén keresztbe fontad a karodat. Így. Meghajoltam feléd, hosszasan kinéztem rád a színpadról, és az járt az eszemben: hátha most az egyszer, kivételesen tapsolni fog a nagymember. De te soha nem tapsoltál. Egyszer sem. Csak azt nem értem, hogy akkor miért jártál színházba.
KALLIMEDÓN A színház is olyan, mint a bélműködés. Az ember utálja az árnyékszékét, mégis mindennap jár belé. És miért? Mert ott zajlik a tisztulás, de az eredményt nem szokás megtapsolni.
ARKHIAS Neked mindenről a szarás jut eszedbe?
KALLIMEDÓN Neked meg a színház.
A HARMADIK Nekem a színházról meg a szarásról is a börtön jut eszembe. Csak tudnám, hogy miért.
ARKHIAS Nekem a börtönről a szokás jut eszembe. Szerintem *Antigoné*nak is meg kellett volna szöknie, akkor sokkal érdekesebb lenne a tragédia cselekménye. Te mit gondolsz erről, Démosthenés?
KALLIMEDÓN Nekem ez a jóember is pont úgy néz ki, mint aki éppen szokásban van. Tinéktek nincsen ilyen érzésetek?
A HARMADIK Pszt! Lódobogást hallok. Itt jön az egész makedón lovasság! Futás!

Arkhiás, Kallimedón és A harmadik elrejtőzik. Jön Pelopidas egy vagy két szolgál kíséretében

PELOPIDAS Hé, jóember, ne szaladj el, nem bántalak! Mondd csak, milyen a hangulat Athénban? Ugye hazavárják a nagy Pelopidast?
DÉMOSTHENÉS Nekem nem hiányzol, Pelopidas, továbbra sem. És ezzel nem vagyok egyedül Athénban.
PELOPIDAS Porlepte méregzsák, Démosthenés! Megismerlek a nagy hangodról. Úgy látom, menekülsz. Megbüntettek az istenek, amiért száműzetésbe küldtél. Nem haragszom rád, megelégszem annyival, hogy az idő múlása nekem szolgálat igazságot. Te, aki sok évvel ezelőtt száműzetésbe küldtél, most porlepett arccal, rongyos ruhában menekülsz, én pedig megyek haza a száműzetésből kincsekkel megrakodva, gazdagon. Még csak egyet mondj meg: vajon Aiskhinésnek jól megy a sora? Csillogó szemű, ragyogó ifjú volt, az ephebosok legszebbike. Még emlékszem a napra, amikor tizenhatodik évébe lépett, és lenyírták vällig érő selymes hajfűrtjeit, hogy feláldozzák őket a szűzies Artemis oltárán! Ó, a kedves, édes Aiskhinés!
DÉMOSTHENÉS Ha sietsz, még életben találok. Késérű és unalmas ember lett belőle.
PELOPIDAS Te mindig mindent sötéten látsz. Meg is van rá az okod. Most nekem nyílnak a virágok.

Szolgáival együtt el. Arkhiás társaival együtt előbújik

ARKHIAS Látod, Démosthenés, nem számíthatsz senkire, csak ránk.

DÉMOSTHENÉS Mit akartok elvenni tőlem? Csak ez az egy életem van. Vegyétek el, tessék.
KALLIMEDÓN Élet? Az nem kell nekünk. Egy ilyen elrontott élet!
ARKHIAS Most vegyük el az életedet, amikor nincs közönség? Arra még várnod kell.
A HARMADIK Figyelitek? Hallgat. Más rendes ember sikitana.
ARKHIAS Majd mi sikitunk helyette. Te, Kallimedón, hogyan sikitánál? Ha, mondjuk, élve megnyúználak? Egyáltalán lejön a te bőrdöd?
KALLIMEDÓN Au! Hülye vagy? Ez fáj!
ARKHIAS Na jó, majd én megmutatom, hogy kell sikitani. (*Hosszan, kitarótán sikit*)
A HARMADIK Ez igen. Valami ilyesmit szeretne hallani a nép.
DÉMOSTHENÉS Ezt neked Hypereidés tanította be. Az ő megbízatásából vagytok itt, igaz?
KALLIMEDÓN Nem is tapsolsz nekünk? – Hallod? Hozzad beszélek, hé! A barátomnak jólesne, ha megtapsolnád. Csak most az egyszer ebben a büdös életben. Tapsi, tapsi. Egyik kezecske, másik kezecske. Paccs, paccs. Elhiszed, hogy el tudom törni a karodat?
ARKHIAS Nehogy eltörjed neki, mert akkor nagyon dühös leszek. Össze fogunk veszni!
KALLIMEDÓN Melyik kezeddél nem tapsoltál?
A HARMADIK Ez egy nagyon erős ember, úgy vigyázz!
KALLIMEDÓN Ezzel nem tapsoltál, vagy ezzel nem tapsoltál?
A HARMADIK Ripi, ropi, reccs.
ARKHIAS Te még nem tudod, hogy mi az athéni demokrácia lényege. De most mi megtanítunk rá. Athén városa a makedónok ostromára készül. Mindenki az erődítésen dolgozik, te meg menekülsz? Meneküljél csak, barátocskám, megvagyunk mi nélküled is.

TIZENHETEDIK JELENET

Piactér

AISKHINÉS Athéni polgárok! Az arkhóni testület a mai naptól kihirdeti a szükségállapotot az állam egész területén. Minden munkáépés polgár rangra és vagyonra való tekintet nélkül köteles részt venni az erődítési munkálatokban, továbbá köteles rabszolgáit, lovait, szekereit és igásállatait az állam rendelkezésére bocsátani. Munkára jelentkezés a piactéren délután, abban az órában, midőn a vásárcsarnok homlokzatának árnyéka megérinti a nagyobbik fügefát. A városban tartózkodó külföldiek és bevándorlók még a mai napon, de legkésőbb holnap délutánig –

Jön Thais és Mykalé

THAIS Egymás után buknak meg a nagyokos férfiak. A szépek, délcegek. Már csak ez töppedt fejű Aiskhinés maradt a színen. Nem valami nagy választék.
MYKALÉ Nekem már nem hiányoznak a férfiak. Én már eldobtam Phókiónt, ezt az Aiskhinést el se taposom. Képzeld, Aiskhinés, nem tudom, hallottál-e róla, Pelopidas visszatért városunkba. Hát mit szólsz hozzá?
AISKHINÉS Kiről beszélsz? Ja, vagy úgy! Sokat sírtam, amikor elment, most, hogy visszajön, nem hullajtok örömkönnyekeket.
MYKALÉ Én úgy tudom, hogy nem ő volt neked az első, de még csak nem is a második, és ahány szeretőd volt, az mind száműzetésben kötött ki.

Jön Arkhiás, Kallimedón és A harmadik

ARKHIAS Mi a probléma?
MYKALÉ Ez itt beszélni akar veletek. Azt mondja, hogy ő az arkhóni testület tagja. Szerintem meg nem tagja az arkhóni testületnek.
THAIS Nekem is mondta Hypereidés az ágyban, hogy Aiskhinés már nem a régi.
ARKHIAS Ahogy elnézlek, Aiskhinés, nem vagy már a régi. Egy kicsit elengedted magad. Hogy Sophoklés tragédiáját idézzem, ahol azt mondja Kreón... Különbözn tökmindegy, hogy mit mond Kreón.

Nem is értem, hogy mért éppen rólad jutott eszembe Sophoklés. Túl nagy költő hozzád. Hogy nézel ki, te szerencsétlen?

A HARMADIK Hagyjátok békén ezt a tiszteletre méltó idős férfit.

Ebbe már csak én rúghatok bele.

AISKHINÉS Ti vagytok a tanúim, athéni nők, hogy én...

KALLIMEDÓN Látod, épp ez a baj. Ezért fogsz keservesen lakolni.

ARKHIAS És vajon ilyenkor hol az a híres barátod, az a nagy szakállú

Pelopidas, aki hazajött a száműzetésből? Megmondjam, hol van?

A gimnázium környékén settenkedik, a frissen avatott ephebosokat kémleli. Most is vannak ám tizenhat éves fiúk!

KALLIMEDÓN Egyébiránt jó, ha tudod: mától fogva ő tölti be a helyedet az arkhóni testületben.

Aiskhinést kivonszoljaák

A HARMADIK *(olvassa a proklamációt)* At-hé-hé-héni poóól-gá-rok...

Te, te stüllet! Maimaimai... Na! ptól kihir, kihrr, khrrr, khrrr! Vau, vau, vau!

TIZENNYOLCADIK JELENET

Lamia vára

ANTIPATROS Arra számítottam, hogy fényes küldöttség élén érkezel. DÉMOSTHENÉS Nem tárgyalni jöttem, oltalmat kérek tőled, még ha ellenség vagy is. Nem minden keserűség nélkül mondom ezt. Magam is arra számítottam, hogy méltóbb külsőségek közt zajlik első találkozásunk. Arra pedig végképp nem gondoltam, hogy számonkérnivalóm is lesz.

ANTIPATROS Nem akarok faggatózni, de úgy látom, útközben valami bajod esett. Remélem, nem az én katonáim a tettesek.

DÉMOSTHENÉS Nem azért jöttem, hogy a törött karomat mutogassam. És sajnos nem vagyok abban a helyzetben, hogy hazámat képviseljem. Legfeljebb kérlelhetlek, hogy légy irgalmas Athénhoz. Viszont ami a lányomat illeti... Itt van?

ANTIPATROS Nem ezt akarod kérdezni, hanem valami más.

DÉMOSTHENÉS Még nem adtam beleegyezésemet.

ANTIPATROS Azt remélem, nem tagadod meg.

DÉMOSTHENÉS Öregember vagy már, Antipatros.

ANTIPATROS Ez a citrom valóban régi citrom, de még nincs kifacsarva.

DÉMOSTHENÉS Barbár vagy.

ANTIPATROS De nem akármilyen barbár.

DÉMOSTHENÉS Ellenség vagy. Ezt is tagadod?

ANTIPATROS És ha nem volnék ellenség? És ha lemondanék Athén ostromáról? Akkor nem volnék szálla a szemedben?

DÉMOSTHENÉS Hát nem a király parancsolta neked, hogy Athén ellen vonulj? Képes volnál a királyi parancssal szembeszegülni?

ANTIPATROS Meg fogsz lepődni, Démosthenés, de néha már-már athéni polgárnak érzem magam.

TIZENKILENCEDIK JELENET

GLYKÉRA *(jön)* Hívatáll, szerelmem, és én röptülök hozzád. Ugye nem felejtetted el a te kis Glykérádat?

ANTIPATROS Nem magam miatt hívatlak, madárkám. Családi fészekből jött üzenet. Ne arra nézz, hanem a hátad mögé.

GLYKÉRA Ó, apám, tudtam, hogy eljössz! Te nem vagy olyan gyáva, mint a többi athéni. Úgy váltalak!

ANTIPATROS Hagyd az ölelést, szivi. Nem látod, hogy el van törve a karja szegény jó apádnak? Ennél is nagyobb baj... nem is tudom, hogyan mondjam neked... hogy nem az apai szeretet hozta őt ide. Azt hiszem, haragszik rád, és igaz van.

GLYKÉRA Hidd el, apám, Antipatros a legnagyobb, a legnemezebb lelkű ember a világon. Kérlek, engedd, hogy megbékítselek.

DÉMOSTHENÉS Nem haragszom, édes lányom, ezért hiába is beszélsz. Én már nem az vagyok, akit hűtlenül magára hagyta. Ne nyúlj hozzám, ez fáj!

GLYKÉRA A jobb kezed, szegényké! Kik tették ezt veled?

DÉMOSTHENÉS Ne gondolatok, hogy követeléseim vannak. Én már csak kérhetek. És fel vagyok rá készülve, hogy nem fogjátok teljesíteni.

GLYKÉRA Ugye megengeded, hogy sinbe rakjam? Hiszen azelőtt mindig én ápolalak. Mondd, hogy tudod jajgatás nélkül kibírni?

DÉMOSTHENÉS Tudom, hogy a város a legrosszabbat várhatja tőled, Antipatros.

ANTIPATROS Jaj!

GLYKÉRA Ül le! Kérlek, ül le, és ne mozgass. A legszebb kendőmet kötöm rád! Egy lécs kéne vagy egy vékonyabb deszka, vagy egy bot, hogy rögzíteni tudjam.

DÉMOSTHENÉS Nekem mondd, Antipatros, hogy nem vagy ellenség? Amikor a kezekben a hadvezéri pálca?

ANTIPATROS Nem muszáj, hogy a kezemben tartsam, le is rakhatom. GLYKÉRA *(fogja a pálcát)* Igen, nyuszikám, ez pont jó lesz, köszönöm.

Te meg ne mozogj, és lehetőleg ne is beszélj, apám. Először itt kötöm meg, aztán a másik végén. Csodálatos, hogy milyen jól tűröd a fájdalmat.

ANTIPATROS Katonadolog.

DÉMOSTHENÉS A makedón hadvezéri pálca? Azt már nem! Vidd innét!

GLYKÉRA Most mit kiabálsz? Ugyanolyan bot, mint a többi. A férjem botja, jó szívvel adta, fogadd el. Ő mindenben rád hasonlít, csak még nálad is nagylelkűbb egy kicsit.

DÉMOSTHENÉS Azt még megértem, hogy Antipatros le akarja rombolni városunkat. Én is azt tenném a helyében. Tulajdonképp meg is érdemeljük. Amilyen hitványak vagyunk, eljártottuk a király hozzáánk való jószágát, feléltük türelmének utolsó morzsáit is. Egy életen át szolgáltam a hazámat, és mit kaptam érte? Meghurcolást, zúzó-dást, törést, hamis vádakot, kutyafejű makedónok vendégszeretetését.

GLYKÉRA Nem ismerek rád, apám! Hogy tudsz ennyire kivetkőzni magadból? Antipatros az én uram és parancsolóm, és nem tűröm, hogy szidalmazd.

DÉMOSTHENÉS Nekem Antipatrosszal semmi bajom, ő csak a balsors eszköze. De rólad mit gondoljak, te szajha és szőkevény?

ANTIPATROS Te csak ne feleselj az apáddal. Rosszul ismersz, Démosthenés. Lehet, hogy Athént leszarják az istenek, de én ebben az egy kérdésben nem értek egyet az istennel. Midás, gyere be!

MIDÁS *(jön)* Itt vagyok, főnök, parancsolj.

DÉMOSTHENÉS Hát ez is itt van? A világ összes okádéka itt találkozik?

MIDÁS Sajnálom, uram, hogy elrontottad a gyomrodat. Valóban zöld vagy, mint a harmadnapos máj a piacon.

ANTIPATROS Ne szellemeskedj, Midás. Kísérd vissza a hölgyet a lakosztályába, segíts neki csomagolni.

GLYKÉRA Csomagolni? Hová megyünk?

ANTIPATROS Csak te mégy, én maradok. Félórát adok, aztán apáddal együtt visszamégy Athénba.

GLYKÉRA Azt értem, hogy őt visszaküldöd, de én mit vétettem? Nem voltam a cicamicád?

ANTIPATROS Sicc.

GLYKÉRA Szót fogadok, ha boldogtalanná teszel is. *(El)*

ANTIPATROS Midás, mit tátod itt a szád, eredj, segíts neki csomagolni, aztán csomagold be őt is.

Midás el

HUSZADIK JELENET

Jön Midás

ANTIPATROS Hol is tartottunk? Ja, igen. Mára virradó éjszaka meghalt a király.

DÉMOSTHENÉS Nem hiszem el. Ti mindig ezt mondjátok, ha valami aljasságra készültök. Hogyan történt?

ANTIPATROS A király az elmúlt hetekben az utolsó hadjáratára indult a távoli Indiába, hogy hatalmába kerítse a világnak azt a csekély maradékát, mely eddig még nem lett az övé. Este bement hozzá Leóstenés, hogy a hadjáratról tanácskozzanak. A király egy ideje már gyanakodott Leóstenésre, és el is határozta, hogy még a had-

járat előtt kivégezteti, csak hogy erre valaki figyelmeztette Leósthénést. Este a király annyira barátságos volt hozzá, mint még soha. Beszélgettek, sok bort megittak, aztán Leósthénés elbúcsúzott a királytól. Látszott rajta, hogy még mindig szereti a királyt. Ennyi történt, vagy csak annyival több, hogy otffejtette a király ágya mellett a pálcáját. Szépen faragott pálcája volt neki, pontosan olyan, mint amilyenel a te karod van felkötve. Fogantyúja – látod? – olyan formájú, mint egy sivatagi kigyó feje. Ne félj, nem harap, hiszen fából van. Éjszaka felébred a király. Megpillantja Leósthénés pálcáját, amint az ágy végéhez oda van támasztva. Fellobbanó dühében eltaszítja, mire a pálca hangosan csattan a kőpadlón, hogy szinte visszhangoznak a falak. A király iszik, mert ki van száradva a torka. Igyál, királyom. Minél többet iszol, annál szárazabbnak érzed a torkodat. Végül furcsa neszre leszel figyelmes. Odanézel, és megfagy az ereidben a vér, mert a pálca, mely az imént még egyenes volt, most összetekeredik, majd lassú, hullámzó mozgással felkúszik az ágyad peremén, csúszik az arcod felé, közelebb, közelebb, közelebb –

DÉMOSTHENÉS Az volt a szándékom, hogy józanul tárgyalok veled Athén sorsáról és a lányom sorsáról is, de most már látom, hogy nem vagy szavahihető ember! Még hogy meghalt a király! Még hogy kigyófejű pálca! Komolyan azt kívánod, hogy mindezt higgyem is!

Berepül az ablakon egy galamb. Antipatros leoldoz róla egy lepecsételt levelet, feltöri, széthajtogatja

ANTIPATROS Nahát, ki hitte volna? Tessék, olvasd!

DÉMOSTHENÉS „Antipatrosnak üdvözlétet küldi Leósthénés. Mára virradó éjjel meghalt a király. Kigyómarás okozta vesztét. Emlékét megőrizzük, művét folytatjuk.”

ANTIPATROS Azt hittem, hogy hazudtam, és lám csak, mindez igaz. Tényleg az van odáírva, Démósthénés?

DÉMOSTHENÉS Úgy látszik, egyikünk nem tud olvasni.

ANTIPATROS Még mindig nem hiszel nekem? Szülővárosod megmenekült! Vagy legalábbis papírunk van róla, hogy megmenekülhet.

HUSZONEGYEDIK JELENET

MIDÁS (jön) Valami történt, főnök. Egy kis baj. Nem valami nagy baj, csak éppen kicsi, azaz nem is olyan kicsi, mert nagynak nagy baj, viszont nem történt meg, csak majdnem.

ANTIPATROS Mondd meg az igazat!

MIDÁS Mondom, ha nem bántasz.

ANTIPATROS Bántalak, ha nem beszélsz!

MIDÁS Nos hát... Hogy is mondjam csak... A szép kislány felakasztotta magát...

DÉMOSTHENÉS Ó, istenek!

MIDÁS Felakasztotta magától, anélkül, hogy kértem volna, a hálóköntösét az ajtó melletti szögre, pedig be kellett volna csomagolnia...

ANTIPATROS Ez neked kis baj?

MIDÁS Várjál, ez még mind semmi. Mert kezébe vett egy kis fiolát, de milyen szép kis fiola volt, hatszögletűre volt csiszolva, na és mi volt benne, méreg...

DÉMOSTHENÉS Hadd tudjam már meg a teljes igazságot!

MIDÁS Méreg volt benne, de még milyen veszett méreg, amikor leejtette a fiolát, és összetört. Hát én olyan mérgesnek szegénykémet még soha nem láttam.

ANTIPATROS Mindjárt én leszek nagyon mérges. Nézd az apját, szegényt!

MIDÁS Na jó, most elmondom a teljes igazságot. Hát hogy is mondjam csak, levetette magát.

ANTIPATROS Micsoda?!

MIDÁS Hát tudjátok, az ablak alatt közvetlenül van a várfal. A várfal mögött meg ott van a sánc, a sánc alatt meg ott van az a rettenetesen mély szakadék, amit a te parancsodra lándzsahegyekkel raktunk ki, és már tizenöt katonánk ott lelte halálát az elmúlt éjszaka, és keselyük tépik a húsukat, ne haragudjatok, nem tudom tovább mondani, könnybe lábad a szemem.

DÉMOSTHENÉS Te gyilkos!

MIDÁS És akkor, szegény Glykéra levetette magát... a nyoszolyájára,

és azt kiabálta, hogy inkább meghal, de téged, Antipatros, nem hagy el soha!

GLYKÉRA (jön) Akkor hát indulhatunk, apám, hagyjuk itt ezeket a makedónokat.

ANTIPATROS Valld be, Midás, hogy ez a gusztustalan komédia a te ötleted volt. Búcsúszom tőled, Glykéra, de nem örökre, csak három napra. Nem azért küldlek Athénba, hogy megváljak tőled, hanem hogy ott üljök meg a legfényesebb, Hellász legfényesebb menyegzőjét.

HUSZONKETTEDIK JELENET

Athén, piac tér

DÉMADÉS Hallottátok, mi történt? Démósthénés makedón katonák élén hazatért, sőt a karjára kötözve hordja a makedón fővezér pálcáját, mert azt hiszi, az megvédi őt.

ELSŐ NŐ Van pofája visszajönni – mi bajod, Kleombrotos, kakilni kell? MÁSODIK NŐ És még a lányát is magával hozta, azt a bűdös kurvát! HARMADIK NŐ A boldog apuka, aki nem azért boldog, mert apuka! DÉMADÉS Nem azért mondom, hogy ijesztgesselek titeket, de csodálom a bátorságotokat. Jön egy katona, két katona, három, és tele leszünk makedónokkal. Csak győzzük őket kirugdosni a városból.

PELOPIDAS (jön) Athéni polgárok, olyan hírem van számotokra, hogy a földhöz fogjátok verni a seggeteket. Meghalt a király. Kigyómarás okozta vesztét.

DÉMADÉS Még te beszélsz, te, aki két pofára zabáltad a makedónok pecsenyéjét? Mi bezzeg összeszorított fogakkal kapartuk a falat a legnehezebb időkben is! És most azzal jössz, hogy meghalt neked a király?

PELOPIDAS Itt a jó alkalom, hogy kiűzzük a makedónokat Görögország egész területéről.

DÉMADÉS Hallgass, te szarházi, te átmentél a makedónokhoz, és csóváltad nekik a farkadat!

PELOPIDAS Na és aztán? Te meg kémkedtél nekik. Én utalványoztam neked a rendszeres havi illetményedet.

DÉMADÉS Na jó, beszéljünk okosan. Ne zavarjon, hogy itt vannak ezek a nők. Na és ha kémkedtem? Én csak a hazám érdekét néztem, mindig hazudtam, akár kémkedtem, akár nem.

PELOPIDAS Akkor most fogjunk össze a makedónok ellen. Tudod, hány zsoldos hadsereget megszerveztem már?

DÉMADÉS Én is pisze, te is pisze, gyere, pisze, fogjunk össze. Tudod mit: bevezlek a Hármak Tanácsába. Már eddig is négyen voltunk, én vagyok a nulladik tag, te leszel a mínusz egyedik. Világ taknyai, egyesüljete!

DÉMOSTHENÉS (jön) Semmi harag nem él a szívemben. Úgy jövök vissza közétek, hogy megbocsátottam. Ti ugyan méltatlanul bántatok velem, de én jóval fizetek a rosszért, nem mintha benneteket olyan nagyon szeretnélek, de hazánkat, Athént még bukásában és gyalázatában is szeretem, és életemet kész vagyok áldozni, hogy elhárítsam feje fölül a romlást és a gyalázatot.

DÉMADÉS Nem lesz egy kicsit sok abból a romlásból?

PELOPIDAS Úgyis tudjuk, hogy meghalt a király, most persze könnyű hazajönni.

ELSŐ NŐ Szegénykém, el van törve nekije a karja.

MÁSODIK NŐ Én a derekát is letörném nekije. Idehossa a nyakunkra a makedónokat.

DÉMOSTHENÉS Én a megbékélést hozom tető alá.

DÉMADÉS Tetűről beszélsz? Tetű vagy te!

PELOPIDAS Mi ketten együtt nem férünk el ebben a városban. Te küldtél száműzetésbe, te nyomorék.

DÉMOSTHENÉS A makedónok mostantól a barátaink. Antipatros, a makedón fővezér nem kívánja ostrom alá venni Athént!

PELOPIDAS Azért van a karodra kötve a fővezér pálcája, nem igaz? S azért vigyáznak rád makedón zsoldosok is, nem igaz?

DÉMADÉS A bénán lecsüngő törött karoddal fogod kormányozni az állam hajóját?

DÉMOSTHENÉS Még rendbe akarom hozni az athéni állam ügyeit, orvosolni kívánom az önkény és a zűrzavar ütötte sebeket. Ezt követően vissza fogok vonulni a közéletől.

DÉMADÉS Ezt már húsz éve ígéreted.
ELSŐ NŐ Takarodj innét, elégünk van belőled!
MÁSODIK NŐ Ne hagyjátok elmenni!
HARMADIK NŐ Persze meg akar lógni a szemét állat! Bezzeg amikor a húgomnak a piacon összetörték a fazekait, és a kártérítésnek csak az egyharmadát fizették meg, pedig vajat és egy pár csirkét vitt a bíróságra, és direkt három fekete golyót dobtak a döntőbíró-sági urnába, akkor aztán hiába vártam, hogy igazságot osszon!
PELOPIDAS Hát igen, Démosthenés, hazatérni tudni kell!

Jön Hypereidés és Euxenippos

HYPEREIDÉS Athéni férfiak és nők, immár nem titok, ami eddig titok volt: a Démosthenés ellen felhozott vádak – melyek ismertetésére később kerül majd sor – egytől egyig hamisak, vagyis inkább nincsenek eléggé megalapozva. Harpalos kincsét a jó Démosthenés nem sikkasztotta el, tudniillik nincs elsikkasztva, ugyanis a dolog úgy áll, hogy megvan. Vagy nincs.

EUXENIPPOS (*kidugja a fejét Hypereidés válla mögül*) Pallas Athéné templomában, egy papnők által megszentelt pamlagon láttam az álmot: szemeim előtt az istennő szent olajfájának törzsét, de a bogyókkal vemhes ágak belevesztek az éji homályba...

HYPEREIDÉS A lényeg, hogy kiástuk. Démosthenés ártatlanul szenvedett, illetve nem is szenvedett, hiszen bebörtönzése valójában ügyesen megrendezett színjáték volt, afféle porhintés. Az arkhóni testület a jó Démosthenés nagy titokban a makedón táborba küldte. Antipatros pedig, aki amúgy is hajlott a megegyezésre, méltányos békefeltételeket szabott. Most ünnepélyesen kezdet nyújtok Démosthenésnek. Öreg arkhóntárs, nyújtsd felém kezdet.

DÉMADÉS Nem tudja nyújtani, ha nem vettet volna észre. Eltörtétek a jobb karját.

HYPEREIDÉS Akkor hát a bal kezedet hadd ragadjam meg! A te bal kezéd ér nekem annyit, mint kilenc másik athéni polgárnak a jobbja!

Jön Hagnónidés és Alkaios

ALKAIOS Nyilvánosan szeretnék megbánásomnak hangot adni, amiért kezdet emeltem, ha csupán a rend és a látszat kedvéért is, a szóban forgó kiváló férfiúra. Ugyanezzel a kézzel ütöm arcul magamat a nyilvánosság előtt háromszor. Nesze, nesze, nesze, pfű!

HAGNÓNIDÉS Meg kell bocsátanod, hiszen te magad mondtad, hogy nem él a szívedben harag. Most már bevallhatom, hogy mindig is szerettelek.

DÉMOSTHENÉS Jobb volt, amikor bántottatok.

ALKAIOS Most látom csak, mivel van felkötve a karod.

HAGNÓNIDÉS Nini, a hadvezéri pálcá! Olyan vagy, mint egy igazi makedón hadvezér. Hej, ha énnekem ilyen pálcám lehetne!

DÉMOSTHENÉS (*leszedi a pálcát*) Ha csak az kell, itt van, nesze.

DÉMADÉS Hogyisne! A mérges kígyó az enyém!

HAGNÓNIDÉS Antipatros azzal is kimutatja városunk iránti jó szándékát, hogy athéni lányt vesz feleségül, méghozzá Démosthenés leányát, Glykérát! Ugye örültök?

MÁSODIK NŐ Hajaj! Mint majom a farkának!

HARMADIK NŐ Én is makedón katonához akarok feleségül menni!

ELSŐ NŐ Ne az ingeddel töröld ki a fenekedet, Kleombrotos!

DÉMADÉS Én is örülök a makedónoknak! Csak jöjjenek minél többen! Százan, ezren, tizezren! Még több makedónt akarok! Mert hát ugye ha jó barátok, akkor nem fognak harcolni, harc nélkül is elfoglalják a várost. Ne haragudjatok, csak vicceltem.

DÉMOSTHENÉS Mondom, hogy a makedónok mostantól barátaink. Bajban védelmezőink, jó sorsunkat nem irigylik. Ne féljete, a makedónok elvonulnak innét Kis-Ázsiába. Olyan szabadok leszünk, mint utójára száz éve voltunk. Viszont úgy hallottam, az öreg Phókión még mindig börtönben ül, sőt, a kivégzését várja. Felesége, Mykalé pedig, aki börtönbe juttatta, még mindig emelt fővel, büszkén sétálgál az utcán. Gyerünk, lássunk munkához, mentsük a menthetőt.

Démosthenés, Hypereidés, Hagnónidés és Alkaios el

PELOPIDAS Ne is haragudj, de ez a pálcá az enyém.

DÉMADÉS Miféle pálcáról beszélsz? Hol van itt pálcá?
PELOPIDAS Hát itt a kezeden!
DÉMADÉS De hol a kezem?
PELOPIDAS Ne hülyéskedj! Ott a kezéd, ahol te vagy!
DÉMADÉS Hol vagyok én? És főleg te hol vagy? Nem vagy te sehol.

Mindketten el

HUSZONHARMADIK JELENET

Ugyanott vagy máshol

THAIS Igyekeznünk kellene, mert Antipatros nincs hozzászokva az athéni időszámításhoz. Nem tudom, hány-szor nősült életében, de biztos, hogy ennyit még soha nem forgatta a homokóráját.

MYRTILLA Szerintem a makedónoknak vízórájuk van, amennyit ők csepegnek.

GLYKÉRA Meglátjátok, ugyanolyan jó barátnók leszünk, mint régen.
MYKALÉ Majd meglátjuk. Azért ha jól meggondoljuk, a menyasszonyrablás nem athéni, hanem inkább spártai szokás. Persze ott nem is várják el a menyasszonytól, hogy szűz legyen.

MYRTILLA Te Mykalé, nem akarsz, hogy közbenjárjon az ügyedben? Itt az alkalom, hogy szólj neki.

MYKALÉ Ezen a szép napon? Á, dehog. Különben is törődik ő velem?

GLYKÉRA Néma gyereknek anyja sem érti a szavát.

MYKALÉ Neked könnyű, neked nincsen anyád, viszont apád a legnagyobb athéni, férjed a legnagyobb makedón. Bezzeg az én férjem börtönben ül.

GLYKÉRA A drága öreg Phókión? Mit vétett szegény?

MYKALÉ Én is ezt szeretném tudni.

THAIS Rádásul azt híresztelik szegény Mykaléről, hogy ő jelentette fel.
MYRTILLA Pedig dehogynem. És mondd csak, igaz, hogy a makedón tisztek nagyon értenek az udvarláshoz?

THAIS Én azt hallottam, hogy a megszállt városokban az anyáknak udvarolnak, és a lányok rajonganak értük.

MYKALÉ Nálam is próbálkozhatna már valamelyik dalia.

GLYKÉRA Akkor nem is bánod olyan nagyon, hogy a férjed börtönben rohad.

HUSZONNEGYEDIK JELENET

Térség Pallas Athéné szentélye előtt

HYPEREIDÉS Honfitársaim, testvéreim! Az arkhóni testület felhatalmazott rá, hogy ismertesse Antipatros békefeltételeit, melyek elfogadását még a népgyűlésnek is jóvá kell hagynia. Először is a kikötő fölé, a korydallosi hegycsúcsra ötszáz főnyi makedón helyőrség telepítendő; másodsor a salamisi öbölben harminc darab háromevezősoros makedón hajó állomásozik. Harmadszor mindezek fenntartására fordítandó Harpalos kincse, melyet Antipatros ezzel a feltétellel hajlandó városunk falai közt meghagyni. Negyedszer –

HUSZONÖTÖDIK JELENET

Jön Démadés

DÉMADÉS Melyikötök emlegette a múltkor a nyálkás durbincset?

HYPEREIDÉS Negyedszer –

GLYKÉRA Mi az, hogy nyálkás durbincset?

HYPEREIDÉS Negyedszer –

DÉMADÉS Mindjárt meglátod. Nem resteltem a fáradságot, hoztam a piacról egy jól megtermett példányt, ide nézzetek!

HYPEREIDÉS Negyedszer –

GLYKÉRA Pfűj!

THAIS Ez tényleg undorító.

HYPEREIDÉS Negyedszer – mondom, negyedszer –

DÉMADÉS Mondjad negyedszer, de ötödször már ne mondd.

HYPEREIDÉS Nektek az állampolgári felelősséget még tanítani kell. Szégyellheted magad, Glykéra, hogy te is ezekkel fűjsz egy követ. (El)
DÉMADÉS Pedig a menyegző tiszteletére csakis ezt áldozhatjuk, semmi mást. Mert igaz, hogy ilyen alkalommal malacot szokás áldozni, és kiszedik az epéjét, hogy a házastársak közt ne maradjon keserűség. Én viszont nem malac vagyok, hanem nagy komoly disznó. Meg is mutatom, mekkora.

GLYKÉRA Mire akartok kilukadni?

MYKALÉ Kilukadni? Egy lukra! Csakis arra, kicsikém, egyem a szívedet!
PRAXAGÓRA Áruljuk a hazácskát meg a pinácskát? Jó ára van? Érdemes?
THAIS Hagyjátok békén!

PRAXAGÓRA Ha nem tetszik, ne nézd! Ne hallgasd!

MYRTILLA Azt akarod, hogy veled is foglalkozni kezdjünk? Menj innét!

THAIS Megyek is. (El)

GLYKÉRA Engedjétek el! Szépen kérek, ne nyúljatok hozzám! Meglássátok, hogy Antipatros a menyegzőn pénzt fog osztani, és nem forral ellenetek semmi rosszat az apám –

MYKALÉ Még hogy az apád! Éppen hogy az apád!

DÉMADÉS Az én kenyeremet rövidítetted meg, te mocskos dög! Te is meg az apád is! Gyertek, segítsetek, vetköztessük pucérra, egy-kettő! Hadd lássuk, befér-e neki a nyálkás durbinsc! Hadd lássuk, mekkora nagy kurva lett belőle!

HUSZONHATODIK JELENET

Aristagóra kocsmája

DÉMOSTHENÉS Eljöttem hozzád.

ARISTAGÓRA Zárva tartok. Nincs kiszolgálás.

DÉMOSTHENÉS Beszélni akarok veled, anyám.

ARISTAGÓRA Ahogy elnézlek, rossz bőrben vagy. Gyógyírt szeretnél a kezedre, hogy összeforjjon a csontod? Hát nem adok. Szenvedjél csak. Nincs kiszolgálás. Dögölj meg!

DÉMOSTHENÉS Jól mondod, megdögölni jöttem hozzád.

ARISTAGÓRA Ejha! Hát már megdögölni sem tudsz magadtól?

DÉMOSTHENÉS Mérget adjál, anyám. Olyan mérget, ami gyorsan öl és fájdalommentesen.

ARISTAGÓRA Félsz a fájdalomtól? Te gyáva. De hiába. Kocsmárosné vagyok, nem méregkeverő.

DÉMOSTHENÉS Nehéz idők jönnek. Szeretnék méltóságteljesen meghalni. Légy hozzám irgalmas, anyám.

ARISTAGÓRA Most az anyád vagyok. Bezzeg a lányodnak egész életében azt hazudtad, hogy meghalt az anyád.

DÉMOSTHENÉS Talán volt nekem élő anyám valaha is?

ARISTAGÓRA Nem kellettél nekem. Minden férfit ki kellene herélni. Sajnálom, hogy nem dobtalak az árnyékszékbe.

DÉMOSTHENÉS Ha rossz voltam hozzád, bocsáss meg.

ARISTAGÓRA Nincs kiszolgálás.

DÉMADÉS (jön) Üdvöz légy, Arista néném. Démostenés egyszer jön el hozzád egy életben, és én éppen akkor kell hogy rossz hírt hozzak neki. Kár volna, ha görbe szemmel néznél rám, kiváló férfiú, és a rossz hír hozóját a hír okozójával összetévesztenéd. Kiválónak mondalak, noha szégyelled és lenézed az anyádat, mert az csak holmi kocsmárosné, neked pedig felvitték az istenek a dolgot. Nyisd meg hát füleidet a rossz hír előtt, mert a hír, melynek hozója vagyok, rád nézve rossz nál is rosszabb. Leányodat, Glykérát megtámadta az örjöngő csöcselék, legnagyobb részét asszonyok, de az apró gyermekek is úgy megvadultak, mint egy fészekre való veszett patkány. Hiába próbáltam szép szóval csillapítani őket, hiába próbáltam a szegény teremést kimenteni karmaik közül, ők letépték róla a ruhát, odakötötték egy fához, és megdobálták először csak rothadt almával, sárral, egyéb ártalmatlan rondaságokkal, de aztán kődarabok és törött fadarabok is röpültek, sőt – erről sem hallgathatok, bár a szívem hasad meg – egy kárással vagy inkább compóval, vagy még inkább nyálkás durbinsccsal, egyszóval hitvány és megvetett halféleséggel, mely poshadt vizű, sekély tócsákban él, meg is gyalázták a jobb sorsra érdemes szüzet. Még szerencse, hogy a derék Hypereidés, akit a carkája kis híján időben riasztott, odafutott a poroszlókkal, és ki-

szabadította, de aztán elszaladt orvosért, amit jobb lett volna, ha nem tesz, még akkor sem, ha az orvos jelenléte valóban kívánatos lett volna, mivel az áldozat – hogy leányodat illőbb és találabb szóval így nevezzem – egyszerre csak eltűnt, és mire kiderült, hogy beszaladt a házadba, mely kifosztva áll, de nincs lerombolva, addigra odaérkezett az orvos, de már hiába érkezett, mert az asszonyok ugyan váltig állították, hogy ez csak egy gusztustalan komédia, ám ezúttal tévedtek, ugyanis leányod, szegénykém, csakugyan felakasztotta magát, és az orvos már csak annyit állapíthatott meg, hogy az életnek egy sziporkája sincs benne többé. Nem hazudtam tehát, midőn figyelmeztettelek, hogy rossz hírrel érkezem hozzád, ám az istenek azt is tudják, amit mi, halandók nem tudhatunk: hogy az emberi hitványságnak is megvan a maga értelme, és a gonoszság is jobbá teheti a világot. Most pedig magadra hagylak. Csókolom, Arista néni. (El)

ARISTAGÓRA Látod, kár lett volna meghalnod ennél hamarabb.

HYPEREIDÉS (jön) Ne aggódj, Démostenés, a tetteseket felkutatjuk és megbüntetjük. Fogadd részvételemet. (El)

ARISTAGÓRA Látod ezt a ruhát? Ez volt az ünneplő ruhád harminc évvel ezelőtt, amikor még nem szégyellted, hogy én vagyok az anyád. Megőriztem, tisztán tartottam: ezt fogom rád adni, amikor majd eltemetlek.

HUSZONHETEDIK JELENET

A börtön előtt

HYPEREIDÉS Mondanám akkor a makedónok békefeltételeit...

Jön Arkhias, Kallimedón és A harmadik

ARKHIAS Beszéd közben pofa súlyba, mert ha pofa nincs befogva, megfázik a torkincs.

KALLIMEDÓN Kár, kár, kár kártételekről és feltételekről károgni, Hypereidés, mert a Kár, ha fordítva mondd, Rák, az pedig én vagyok, a feltételek pedig nem érvényesek többé.

A HARMADIK Azért nem érvényesek, mert nincs bennük érvény, vagy mert ők nincsenek érvényben, vagy mert elvesztették azt a csúnya nagy rücskös érvényüket, és most égen-földön azt keresgélnek, de hiába.

PELOPIDAS (jön) Sajnálom, Hypereidés, az én kedves barátaim tatók és bugrisok, egyébiránt a Hármak Tanácsának alapító tagjai, továbbá sötétek, mint a napfogyatkozás, de sajnos jobban vannak értesülve nálad. Úgy áll a dolog, hogy háború lesz. Dobd el a békefeltételeket, Hypereidés, ha azt akarod, hogy békén hagyjalak!

HYPEREIDÉS El is dobom. Úgyis látom, hogy háború lesz. (El)

DÉMADÉS (jön) Az aggastyán Phókión ifjú felesége, Mykalé, ez a rossz hírű nőszemély, aki nem átalotta feljelenteni ártatlan férjét, negyedórával ezelőtt nyilvános büntetésben részesült, magyarán szólva kellemesen töltöttük az időt.

PELOPIDAS (átrohan a színen) Lamia várát elfoglaljuk vagy meghalunk! Jöjj, Hypereidés, mondd megtható gyászbeszédet az elesettek fölött! Hajrá, előre!

DÉMADÉS Ja tényleg, majdnem elfelejtettem. Megszakadtak a tárgyalások, háború van. Pelopidas magához édesgeti az elbocsátott makedón zsoldosokat, bőkezűen fizeti őket Harpalos pénztárából. Öröm nézni innét magasból, a messzeségből, ahogy ezek a barbár fiúk a mi szabadságunkért és jólétünkért ontják vérüket! Rajta, fiúk! Hajrá, előre, mindhalálig! A védők az első rohamot visszaverik, a második rohamot visszaverik, a harmadik rohamot visszaverik, miközben a hollók és a varjak valósággal elsötétítik az eget. Maga Hypereidés is beáll katonának. Éppen itt jön.

HYPEREIDÉS (jön) Barbárnak születettek, de görögök módjára haltatok meg. Úgy siratlak benneteket, mint polgártársaimat, holott valódi polgártársaim – látjátok! – csúffá tették, és kizavartak ide a harmezőre! Az athéni állam soha nem felejtí el a nagy-nagy áldozatot, melyet hoztatok érte.

DÉMADÉS Kár, kár, kár!

HYPEREIDÉS Hiába károgtok, hiába köröztök a fejem fölött, az én húsomból bizony nem esztek! (Elszalad)

Arkhias, Kallimedón és A harmadik behoz egy megcsonkított holtestet

ARKHIAS Ez volt Pelopidas. Kár, hogy soha nem értett a várostromok irányításához.

KALLIMEDÓN Meg hogy elsikkasztotta a zsoldot.

A HARMADIK Meg hogy ráadásul gyáva is volt. Nincs a helyén a szíve. Tényleg nincs a helyén a szíve, mivel kitépték a mellkasából. A fejét pedig póznára tűztük, azzal jeleztük, hogy beszüntettük az ostromot.

ARKHIAS Pedig épp megérkezett a felmentő sereg, egy ismeretlen hadvezérrel az élen.

KALLIMEDÓN Egy hadvezér, akit nem ismerünk. Nem furcsa egy kicsit?

DÉMADÉS Mindegy, kicsoda. Lényeg az, hogy Antipatros barátja vagyok, és nálam van a fővezéri pálcá. A Hármak Tanácsa átveszi a hatalmat.

A HARMADIK Mi az, hogy Hármak Tanácsa? Kik azok?

ARKHIAS Azok mi vagyunk, te hülye. Te vagy a harmadik.

A HARMADIK És akkor miért vagyunk négyen, ha ügyis hárman vagyunk?

DÉMADÉS Pelopidas volt a mínusz egyedik tag, de ő már meghalt. Én a nulladik tag vagyok, mert nálam van a fővezéri pálcá. Jelszavunk: nyugi, nyugi!

KALLIMEDÓN Akinek valami elintéznivalója van a szomszédjával vagy a felperesével, vagy a régi haragosával, vagy a prytanisbeli társával, vagy az üzletfelével, vagy a hitelezőjével, vagy a vendég barátjával, az most intézze el, még ma éjjel, mert ha majd bevonulnak a makedónok, akkor már nem lehet!

DÉMADÉS Én csak annyit mondok: nyugi, nyugi!

HUSZONNYOLCADIK JELENET

HAGNÓNIDÉS Fogadd részvételemet, kiváló férfiú.

ALKAIOS Jobb is így: mit számít egy leánygyermek elvesztése, midőn anyánkat veszítjük el, az athéni államot! No de siessünk, mert nincs vesztegetni való időnk!

DÉMOSTHENÉS Letartóztatás már megint?

HAGNÓNIDÉS Most a börtön az egyetlen biztonságos hely. Hypereidés elmenekült, de mindenki nem tud elmenekülni.

ALKAIOS Most minden fordítva történik. Te vagy az egyetlen, akinek nem kell az életéért reszketni, mivel csak az arkhónokat ölik meg, téged pedig szerencsére kizártunk az arkhóni testületből. Mindenütt keresni fognak minket, csak itt nem. Légy oly kedves, foganatosíts letartóztatást. Mi is letartóztatunk, amikor neked volt rá szükséged.

DÉMOSTHENÉS Aha. Értem. De hát nem vagyok arkhón, hiszen kizártatok.

HAGNÓNIDÉS Igen, de a kizárás érvénytelen, úgyhogy mégiscsak arkhón vagy.

EPIKRATÉS (*jön*) Mit képzeltek? Mindenki az én házamban akar elbújni? Ez itt nem búvóhely, ez rendes börtön!

HAGNÓNIDÉS No és a kardokat meg a pajzsokat kik intézték el neked?

ALKAIOS Engedj csak be szépen, zárd ránk az ajtót, nem fogod megbánni.

HAGNÓNIDÉS Csak addig rejts el, míg a gyilkosok ki nem tombolják magukat!

Alkaios és Hagnónidés bemeleg a kapun

EPIKRATÉS Mi történt a karoddal? Sűgök neked valamit: menekülj, amíg nem késő! Kérj védőőrizetet, menedéket valamelyik fontosabb istenségtől. Szaladj be Pallas Athéné szentélyébe.

DÉMOSTHENÉS Eddig nem kértem az istenektől semmit, ezután sem nyagatom őket.

EPIKRATÉS Ennyire nem hiszel bennük, kiváló férfiú? Pedig te vagy az utolsó, aki még helyreállíthatná az athéni államot. Azt hallottam, gyorsan ölő, fájdalommentes mérget kívánsz. De ha így van, akkor mért nem hozzám fordultál? Egy illatszérárusnál mindig van cucc. Nézd csak meg ezt az üvegcset.

DÉMOSTHENÉS Nekem adod?

EPIKRATÉS Hogyisne! Ha mindet neked adnám, akkor azoknak ott bent mit kevernék az ételébe?

HUSZONKILENCEDIK JELENET

Pallas Athéné szentélye

EUXENIPPOS Jóserejű álmod láttam a papnők által megszentelt pamlagon, és te alighanem annak meghallása végett jöttél. Álomban egy óriási kagylóból kilépett egy nagy szakállú férfiú –

ARKHIAS Leszarom a nagy szakállú férfiút. A szakállát megtarthatod magadnak, csak azt mutasd meg, hogy ő maga szakáll nélkül hol van.

EUXENIPPOS Oda még neked sem szabad belépnem.

ARKHIAS Hogy neked nem szabad, azt elhiszem, de a Hármak Tanácsának mindent szabad.

EUXENIPPOS Ahogy őt megvédi az istennő, úgy büntet meg téged.

ARKHIAS Küszöbre lépni, azt azért szabad! – Hahó, Démostenés, hol bujkálsz?

DÉMOSTHENÉS Pallas Athéné védelme alatt állok, az ő szentélyéből erőszakkal nem vihetsz ki.

ARKHIAS Jössz te magadtól is. Látod, hogy nem forralok semmi rosszat. Hypereidés póruul járt, ki kellett metszenünk a nyelvét, azt a méregtől átitatott, gonosz és fullánkos testrészt. Neked azonban, hidd el, efféle bajod nem fog esni.

DÉMOSTHENÉS Mindig is rossz színész voltál, Arkhias, most is ügyetlenül színlelsz. Nem tapsolok neked.

ARKHIAS Ha akarnál, sem tudnál azzal a törött karoddal. Kreón szerepében kitűnő voltam.

DÉMOSTHENÉS Maradjunk annyiban, hogy Kreón kitűnő szerep.

ARKHIAS Akkor hát viselkedj most is úgy, mint egy hozzáértő. Tudod, mi vár rád. Kövess engem.

DÉMOSTHENÉS Egy pillanatig légy türelemmel. Hadd írjak néhány sort az unokaöcsémnek.

ARKHIAS Írni akarsz? Bénán lecsüngő, törött jobb kezeddél?

DÉMOSTHENÉS Balkezes vagyok, mindig mindent bal kézzel csináltam.

ARKHIAS Az már igaz. De hoppá, hisz neked nincs is unokaöcséd.

DÉMOSTHENÉS Látod, becsaptalak. Valójában a lányomnak írok, de csak nagyon röviden.

ARKHIAS Hogyhogy a lányodnak? Ne tégy úgy, mintha nem tudnád...

DÉMOSTHENÉS Igazad van, te színész. Anyámnak írok, el szeretnék búcsúzni tőle.

ARKHIAS Annak aztán egyéb se hiányzik. De miért rágod az íróvessző végét oly kitartón?

DÉMOSTHENÉS Mert ha rád nézek, nem jut eszembe semmi.

ARKHIAS Nocsak! Pedig tele van a fejed mérges gondolatokkal, és a nyelved, akár csak Hypereidésé, méreggel van átitatva.

EUXENIPPOS Szerintem nem a nyelved.

ARKHIAS Már megint álmodtál valamit?

EUXENIPPOS Azt a jóserejű álmod láttam, hogy Démostenés kezében az íróvesszőnek egy kis nyelve volt...

ARKHIAS Vegyék el tőle azt az íróvesszőt! Nem értitek? Abban van a méreg!

DÉMOSTHENÉS Gratulálok, te színész. (*Meghal*)

UTOLSÓ JELENET

Piactér

MAKEDÓN TÁBORNOK Athéni polgárok! Bölcsen és gyáván meghajoltatok a túlerő előtt, így a város felgyújtására és kirablására, a falai közt élő férfiak felkoncolására, nők és gyermekek elhurcolására ezúttal nem kerül sor. Aki nem követett el bűnt, annak nincs mitől félnie, ám az utóbbi hónapok zűrzavarának összes gonoszetteit kivizsgáljuk! – Keressétek meg az öreg Phókiont, és mondjátok meg neki, hogy a makedónok vezére látni szeretné.

DÉMADÉS (*jön*) Üdvözlégy, hős makedón vezér! Vezérnek mondlak,

bár egy nálad is hatalmasabb vezér követője vagy, már amennyiben szabadító isteneink jó szándéka vezérelt hozzánk! Arra vagy kíváncsi, kik a bűnösök? Majd én felsorolom őket is meg a bűneiket is.

TÁBORNOK Te ki vagy?

DÉMADÉS Kedves barátom, legszívesebben félóraig vagy másfél óráig részletezném, hogy én ki vagyok, de most mindössze annyit mondok neked, kellemes ember vagyok, hasznos ember vagyok, egyszerűen figyelemre méltó ember vagyok.

TÁBORNOK Veszem észre. Mit keres a kezében az a pálca?

DÉMADÉS Ez egy figyelemre méltó pálca. Szerénységem tiltja, hogy többet mondjak ennél.

TÁBORNOK Szóval Antipatrosztól kaptad.

DÉMADÉS Számból vetted ki a szót.

TÁBORNOK És nekem fogod visszaadni.

DÉMADÉS Te még nem tudod, ki vagyok én. Engem úgy hívnak, hogy Démadés. Bizony ám. Mindenki tanúsíthatja, hogy én vagyok Démadés. Ez is, ez is meg ez is.

TÁBORNOK Elhiszem.

DÉMADÉS Ne hidd el ilyen hamar. Be akarom bizonyítani.

TÁBORNOK Van egy rossz hírem, Démadés. Antipatrosz, a te közeli barátod árulónak bizonyult, és elnyerte méltó büntetését.

DÉMADÉS Úgy kell neki, de én akkor is Démadés vagyok.

TÁBORNOK Akkor te írtad Leósthénés ellen azt a levelet.

TÁBORNOK *(olvassa)* „Démadés Antipatrosznak üdvözlétét küldi.”

DÉMADÉS Ne olvasd, tudom én azt kívülről.

TÁBORNOK „Démadés Antipatrosznak üdvözlétét küldi. Leósthénés az életedre tör. Vigyázz magadra, ne higgy neki. Őld meg, amilyen hamar csak tudod, mert különben ő fog megölni téged. Őlel sírig hű barátod.”

TÁBORNOK Aláírás: Démadés.

DÉMADÉS Ez a levél már rég elavult. Leósthénést rég lekasabolták.

Azóta már a varjak leszaggatták a csontjairól a húst.

TÁBORNOK Majdnem így történt. Az igazság az, hogy a varjaknak lesz veled egy kis dolguk, Leósthénés pedig én vagyok.

DÉMADÉS Hát ez nem igaz. Nem hiszem el. Mindjárt eldobom az agyamat.

LEÓSTHENÉS Mások majd eldobják helyetted is. *(A katonához)* Vigyék. Aztán hozzátok vissza, de csak a bőrét kitömve.

DÉMADÉS A demokrácia véget ért, mostantól a rablók uralma következik.

Kiviszik

LEÓSTHENÉS Nagy kár, hogy Démosthenés nem érte meg a mai napot. Phókión mellett, aki az öregségtől megrogyott már, ő volt az egyetlen, akire Athén kormányzását rábízhattuk volna. Így azonban temetéssel kezdjük a rendcsinálást, melynek során az athéni állam dögtetemét is el fogjuk takarítani.

MIDÁS *(jön)* Menni fog, mint a karikacsapás, főnök.

LEÓSTHENÉS Athén élére kormányzót neveztem ki, oly férfit, aki jól ismeri a várost és polgárait.

MIDÁS Athéni polgárok! Minden oldalról ismerlek benneteket, alulról-felülről, előlről-hátulról, most ti is meg fogtok ismerni engem. Majd az utókor eldönti, hogy örömtökre szolgált-e az ismeretség.

LEÓSTHENÉS Bravó, Mídás. Már látom, hogy jó kormányzó lesz belőled.

PHÓKIÓN *(jön)* Miért fosztottatok meg düledező kunyhóm szegényes nyugalmától? Már megszoktam, sőt meg is kedveltem a szegénységet és a magányt. Börtönben is voltam, de már kiengedtek. Feleségem is volt nekem, de már nincs.

LEÓSTHENÉS Ne siráncokoz, Phókión. Segítsd Mídást a város kormányzásában, hogy ifjúság és vénség jókedvű munkában fogjon össze. Viselkedjél úgy, mint férfikorodban!

PHÓKIÓN Hol van az már! Hatvankilenc évvel ezelőtt, ezen a szent helyen, ahol most állunk – most is oly pontosan emlékszem rá, mintha félórája történt volna! –, Periklés gazdag egyiptomiakba botlott, akik majmokat és kölyökkutyákat ringattak csupasz karjaikban, és becézgetve cirógatták őket, mire ő megkérdezte tőlük: vajon az ő hazájukban nem szülnék-e a nők gyermekeket? „Ha igen, akkor miért pazaroljátok holmi okatlan állatokra a szeretet és a gyengédség adományát, melyre csak emberi lények tarthatnak igényt?” Periklésnek rettentően hosszúkas feje volt, azzal csúfolták, hogy: „Lilahagymafejű!”, mintha most is hallanám... És ezért mindig sisakot hordott, békeidőben is, nyári hőségben is...

LEÓSTHENÉS Jól van, Phókión. Lesz még alkalom rá, hogy az ifjúság okulására felidézsd régi szép emlékeidet. Most menjünk, és nagy pompával, ünnepélyesen temessük el Démosthenést. Mit mondják róla én, az ellenség? Ő volt a ti utolsó nagy emberetek, ővele sírba száll a ti nagyságotok is. Fonal volt, mely a csomó után elszakad, utolsó fűrt a kivágásra ítélt, korhadó tőkén.

THAIS *(jön)* Itt hozom az ünneplőruháját, ebben temessétek el. És ha neked, hős makedón vezér, sok elfoglaltságod mellett volna kedved és időd, hogy igénybe vedd szolgáltatásainkat –

MIDÁS Még nem adtam rá engedélyt, hogy felkínálkozz.

THAIS Miért, most mi baj van? Már kedvesnek lenni sem szabad?

LEÓSTHENÉS Hadd nézzelek! Csakugyan bőségesen trágyázták azt a virágágyat, ahol kifeszlettél. Fogok egy kevés időt pazarolni rád. Most azonban első a kötelesség. Hypereidésnek és büntársainak holttestét hajítsátok a városkapu elé, szaggassák szét őket a kutyák. Mi pedig lassú menetben vonuljunk Démosthenés ravatalához, melyre szórjátok a kegyelet legszebb virágait. Útközben, ha majd intek, meg-megállunk, te pedig, Mídás, támogasd a vénséges Phókión, mert kár lenne, ha itt mindjárt kilehelné a lelkét. Legalább addig tartsák meg az istenek az élők között, amíg szép sorjában elmeséli nekünk, mi mindent fogunk a földdel egyenlővé tenni a múlt dicsőség lepusztult helyszínein.

Mindnyájan el

Vége